

5e ANNÉE.

№ 10—12. 1927.

STUDENSKYJ VISNYK

PUBLIÉ PAR L'UNION NATIONALE DES ASSOCIATIONS D'ÉTUDIANTS D'UKRAINE

СТУДЕНСЬКИЙ ВІСНИК

РІЧНИК V. ЖОВТЕНЬ—ГРУДЕНЬ Ч. 10—12. 1927.

П Р А Г А

Зміст.

Олекса Стефанович. О. Кобилянській (вірш)	1
Др. Грицай. Білі розжі в садах творчости О. Кобилянської	2
А. Яковлів. Вбивство С. В. Петлюри перед судом присяжних в Паріжy	14
В. О'Коннор-Вілінська. Спостереження з судової салі	17
Ол. Бабій. В альбом (вірш)	19
Проф. інж. Шовгенів. Катастрофальна повінь у Східній Галичині	20
В. Орелецький. З новим шкільним роком	25
Федір Мороз. Сокол — громадянин	27
У. Звичайний Зїзд Центрального Союзу Українського Сту- денства	30
<i>Резолюції Зїзду:</i>	
Доповідь У. Звич. Зїздові ЦЕСУС-а від Клубка «Каменярі» у Пшібрамі	36
Звіт із діяльности Укр. Студ. Громади у Варшаві за акад. рік 1926—1927.	38
Звіт із діяльности Громади Студентів Укр. Госп. Академії в Подебрадах	39
Студенська Громада Укр. Високого Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі	40
З життя чужинного студентства	41
З чужинних книг та журналів	43

УВАГА!

Розшукує Івана Федоровича Сокина його мати, що для цього приїхала з України. І. Ф. Сокин в 1919 році був у 3 Мазепінському полку. Хто знає про його проситься повідомити на адресу ЦЕСУС-а. Часописи проситься о передрук.

Помешкання Редакції та адміністрації:

Praha-Smíchov, Nádražní ul. č. 46.

Поштова адреса:

Praha, hlavní pošta, příhrádka č. 411, «Studenský
Visnyk».

Гроші посилати на адресу:

Praha, Živnostenská banka, «CESUS» («Stud. Visnyk»).

BANKA ČESKOSLOVENSKÝCH LEGIÍ
V PRAZE II., NA POŘÍČÍ.

4 místní expositury, 16 filiálék, 6 sezonních eměněnín.

Telegramy: LEGIOBANKA, PRAHA Telefon serie 263-5-1, 301-4-1.

VŠESTRANNÁ BANKOVNÍ SLUŽBA

СТУДЕНСЬКИЙ ВІСНИК

(STUDENSKYJ VISNYK)

видає Центральний Союз Українського Студентства („ЦЕСУС“)

Річник V. Жовтень-Грудень 1927. Прага. Ч. 10-12.

О. КОБИЛЯНСЬКИЙ.

**
*

Стезя терниста і нерівна,
Та вкрита сьєвами веж —
І, Духу світлого Царівна,
Неутомимо ти ідеш.

Сльоза від болю не заблима, —
Лише затиснуться вуста...
Нечутним кроком за плечима —
Неодлучима Самота.

Ідеш, невтомна, безупинна, —
Царівна світлого Царя...
В душі — Краса і Україна,
Як двоєдина зоря.

**
*

Все вище легкою стопою
В простори світлої Краси...
Уже далеко за тобою
Густі лишилися ліси...

Уже у млі твої смереки
І твої гори вже у млі...
О, як високо, як далеко
Ти вознеслась від землі!

Стопи вже служба непотрібна,
Бо крил розкинутих чета,
Широкошумная і срібна,
Тобі дорогу розгорта...

Олекса Стефанович.

Білі рожі в садах творчості Ольги Кобилянської.

«Обтулена свіжими зеленими листками, вона то-нула в собі, а проте чула, що живе. Ледви прочуваючи своє барвне оточення, сяяла невинністю і чистотою і пахла так чудово, що зелені листки здержали свій віддих і в нестямі пили її солодощі...»

З прозопоетії: «Рожі».

1.

У своїм захопленні світом поезії і краси створив колись німецький романтик Нофаліс таємний символ голубої цвітки. Гайнріх Гайне виспівав чарівні тайни душі льотосу. Александер Діма (син) прообразив усю трагіку своєї грішної Маргарети Готіе опрощуючим символом її укоханих камелій. Всеволод Гаршін добув із окривавленої почви передреволюційної Росії горючого символу червоного цвіта. На розміряних картинах англійських Прерафаелітів сяють дивно гарні цвіти як візійні подоби таємних дум і душ, поглиблених у засвіти. В легенді про святу Єлисавету з Турингії, один із найпоетичніших моментів — це ті пурпурні рожі, що так чудесно спасають її перед гнівом ляндграфа.

Але хіба це тільки поети, мистці й янголи кохаються у цвітах?

В одному з пропам'ятних моментів Французької Революції являється Максиміліян Робесп'єр перед товпою — з китицею польових цвітків у руках. А Наполеон, той грізний демон усеруйнуючої війни, любить краску білих цвітів пристрасно, і бажавби бачити всю свою армію — в білих уніформах. Чи може тому він ще тоді, як був простим офіцером, він — спершу Геній Революції, скинів таким гнівом, коли розлючена товпа топтала в Туїлеріях золоті лелії Бурбонів? У цвітів, як і в Херувимів, є непереможний чар непорочної краси. Але поети й мистці стоять до них все й усюди найблизче. В нашій прадідній преславній героїці про Ігоря Святославовича ніхто не спочував з поразенням українського Лицарства так горесно, як цвітисті трави степу. А в Шевченка лелія — це найгідніший епітетон орнанс божої краси й дівочости жінки. Бо хіба й не почуваємо у цвітів усїєї ніжности, усїєї солодкости і усїєї чудної таємности жіночої душі? І хіба ж чудуватися нам, що жіночий Геній творчої України, письменниця, поетеса й філософка Ольга Кобилянська, стільки найкращих сторінок у своїх творах присвячує уксоханим собою цвітам? Правда — на загал в неї важливі, ідеологічні проблеми життя. Важкі проблеми боротьби людини за право існування, за кращу долю, за краще майбутнє. Вона, Каменярка і Революціонерка, не така щаслива, як розміряні мистці раннього Ренесансу, що в самотних

черничих келіях розмальовували у блаженній тиші янгольські візії Фра Ангеліків. Кобилянська мов наперекір тому, що вона тип творця самотнього, все у звязку з бурунами життя поза околом її самоти. Вона устами своїх героїв проголошує безчисленні кличі й домагання великого, до нової епохи розбудженого життя. Вона бореться з самотними за право одиниці, а притім не забуває і про визволення мас. Кобилянська у своїх творах ідеолог, полемістка і пропагаторка, а в розгарі ідейних боїв нема в неї надто багато часу на чисту поезію, або, сказатиб із Бальзаком, на розкішні мрії. Але коли боеві принципи її ідеології вже в безпечних рядах устроєних думок, коли «Le droit de l'homme» видвигнене нею високо, і прапор революційної ідеї розгорнений як слід, тоді вона, мов той легендарний лицар, звертається з насолодою до цвітів на своєму боевищі. А її цвіткою, за якою вона глядить найчастіше, якою раює найбільше і яку любить найглибше — це біла рожа.

Дійсно:

Колиб якийсь український Данте-Габріель-Розетті або Берн-Джонс задумав колись створити символічну картину творчости Кобилянської, він мусівби — на мою думку — намалювати повний золота поранковий сад, весь у смарагдах зелені, з поstattю віщовдумливої жінки з видом і в шатах геленської Діотими, довкола якої — безліч великих, сніжно білих рож.

Білих рож поетки Ольги Кобилянської.

2.

«Знете ви білі рожі. — питається читача в романі «Через кладку» самотний ідеаліст Богдан Олесь. — Ті звичайні, не окулізовані, котрих листки ані улискуються, ані не колять, а так собі звичайні матові з виду. Ті білі звичайні рожі (уважайте) виростають великими кущами, і цвіт їх досить повний. Листочки цвіту білі, і лиш серединою, звідки починають розгортатися, ніби — кажу ніби, вони мов мріють рожевістю. Але то незначно. І не в тім річ, бо помимо того всеж таки *білі рожі**). Білі — від початку аж до кінця свого. А головна їх чудова прикмета... це їх запах. Запах, що викликає в душі мрії, шматок того, що зовється звичайним словом рай, спомини з молодих щасливих літ, і всяких образів з колишнім гарним, зібраним у одну хвилину»... — А далі: «Одна молода залюблена дівчина, вічно розмріяна, неначе каменіла з якоїсь розкоші коло тих рож... Дивилася поважними очима на них, упоювалася їх запахом і усміхаючись несвідомо говорила сама собі:

Я щаслива.

Чуєте? *Щаслива!*

О, як люблю я ті ніжні, чутливі, молоді істоти, як люблю я

*) Всі підкреслення оригіналу. — О. Г.

ті звичайні, білі загартовані, в червні цвітучі білі рожі!» (Ст. 6—7).

В цих останніх словах помітний уже перехід до символу, до артистичної трансубстанції між душею цвіта й душею людини, яка зазначається майже в кожній жіночій подобі Кобилянської. дарма, що всі вони у свій час співають Марселезу якогось революційного почину, і саме з тою цвітево ніжною душею в собі прагнуть жагучо боротьби з життям. Хіба ж не боркиня, не революціонерка Наталка Верковичівна? А проте скільки в її душі подиху білих рож! Саме в розгарі своєї боротьби з ріднею, Наталка почуває в собі всю тугу білої цвітки за непорочністю своєї найглибшого ества. «Бабусенько, ти моя золота, щира, вірна, поглянь, що зі мною діється! Глянь, чия маю я бути, нащо ти викохала мене! Ти називала мене своїм янголом. Пригадуєш собі? Вечорами, коли ми клалися на спочинок, ти оповідала, що дівчата мають бути чисті як цвіт лелії, стидливі мов голуби. Тоді ти називала мене своїм янголом і лілією. Видиш ти тепер свою лілію? Видиш, хто має її зірвати? Або чи хто перед нею стане і заслонить її білу одіж перед брудними замахами?...» — А опісля те несвідоме лебедіння чистої, як цвіт душі вже й тоді, коли біла роза стає героїкою і починає свою Марсельезу: «Чуєш це, бабуню? Твоя лелія, янгол відважується вживати своїх крил! Ні, я прямо... полетілаби до тебе, щоб побачила ти мене, щасливу тепер, наскрізь переняту жаждою життя...» (Ст. 175—181). Правда — з чисто критичного погляду це може перечулення, дитиняча кволість і надто яскрава арабеска поезії на суворому виду життя. Але у звязку з предивно витонченою духовістю Кобилянської-поетки та виніжена м'яккість — це своєрідна конечність у характері її жіночих подоб. Головні героїнки в Кобилянській стоять усі як чудно ніжні цвіти в життю, і може саме тому їм так близько до трагіки, так важко боротися з брудною буденщиною життя. Вони вже з чисто фізичного погляду носять на собі нестерте п'ятно білих рож духа. Жінка в Кобилянській майже з правила струнка, висока, біла-біліська лицем як сніг, з очима великими й повними смутку. Наталка: «Лице моє їм «за крейдяне», а очі, Боже, наче я тому винна, що вони для них за великі». — Маня Обринська: «Лице біле-біліське... очі упоєні музикою... чисті, непорочні уста». — Панна в нарисі «Природа»: «Вона мала поверх двадцять років, і була висока... Її очі, великі, трохи нерухомі, і вохкі, були сумні й тоді, коли уста усміхалися... Довгі, темні вії чудово відбивалися від білих, як сніг, лиць». — Аглая-Феліцітас: «...Чорноволоса дівчина з рівними чорними бровами, очима подовгуватими, що, як говорили про них «забирали одну часть лица для себе»... Барва лица — слоневої кости». — Зоня Яхновичівна: «...Вона висока й ніжної тонкості в постаті, а очі її немов з небесної блакиті викроєні й чорними віями одтінені, великі й такі прегарні виразом туги й м'якості, що проти них не мігби хочби й хто холодним устоятись...» — Анна в романі «Земля»: «Була прегарна... середнього росту, з темним як шовк

волоссям, мала на собі скромну рiклю, що не стiсняючи її в руках, приставала нестлииво до її молодi гнучкої статi, що на око нiжна, таїла в собi силу та вабила до себе мов музика гармонiєю жiнчостi». А навiть сороклiття чорнява Параска в нарисi «Некультури» «була сама тонка, майже нiжно збудована... здавалася далеко молодшою, а по її дрiбних руках не бувби нiхто надiявся мужеської сили».

Словом:

Душi бiлих рож воплочуються i стають людьми.

3.

Але янголам, ельфам i людям з душею бiлих рож здебiльшого зле на свiтi.

Цю сумовиту тайну напiптують собi непорочнi цвiти в чародiйних садах нашої поетки все наново. «Великi, майже блискучi листки — спiває Кобилянська в нарисi «Рожi» — хилилися довкола неї нiжно та намагалися як найбільше притулитись до неї. Але вона, тяжко засумована та пририта незаспокоючою тугою, i поглядом на них не кинула. Все дивилася вниз, схиливши головку, якби лякалася з якого боку несподiваного блиску, або щоб який упертий промiнь сонця не заглянув у її зачинену душу, чого вона нiколи у свiтi не стерпiлаб. Її великi листки з краю скрутилися, непомiтно потемнiли i перед часом зiвали». Так. Бiлi рожi вянуть не тiльки по зачинених кiмнатах, у студених чашах i на очах байдужих людей. В них заедно велика, всевиснажуюча туга. За волею, за простором, за сонцем, за блакитами й за божеським подихом усетворчої природи. I може тому в людей Кобилянської стiльки болючої, нi, стихiйної, майже нiчим невмиреної туги за iдеалом життя, iдеалом краси i за — Матiрю-прирeдою. Але хоч i яка iдеалiстка Кобилянська, то вона знає, що iдеали в життю досягаються навiть героїською боротьбою важко. Що краса життя — це здебiльшого блуднi вогнi на самiтних просторах, i що невмолимий трагiзм буденщини, або як казеться в «Нiобi» — «кiнське копито прози» — в силi знищити i найкращi поривання бiлих рож, поранкових душ, божих поетiв i прегарних Тетян. Що осталося з поривiв поранкової душi Олени Лявфлер? А до якого провалу рззлуки доходить укiнцi Наталка? А з чого та горесна смерть Тетяночки або Софiї Дорошенка? Трагедiя героiв «Землi», або вражаюча драма Агליї-Фелiцiтас? Скрiзь тут у глибинi душ демон туги, стихiя iрацiонального елементу, проти якого людська душа безпомiчна.

«...Але» — додала (Агליї-Фелiцiтас) за хвилинку — «тугу визнаєте?»

— Що за тугу?

— Ну, тугу. Коли двi душi до себе клоняться. Це так, якби на широкiй просторi бiлi лiлеї — що всi... за вiтром своi головки хилять, з мiсця не годнi рушитись, а... вiтер гне i нiби волiче їх за собою. Можете це собi уявити. Мiж ним i ними нi-

кому нечутна музика. Тузі не вільно голосно дзвеніти. Нічого голосно. Лише тихо... тихо... тихо... і туга. О, то така сила. Тої сили я так боюся. Та сила то нещастя. Та таємнича простора сила. То потуга». — І далі: «А відтак опускаючи голову взад потонула поглядом у глибокий небосклон, засіяний зорями, зітхнула глибоко з глибини грудей і думала далі:

— Властиво він мені не рівнодушний, хоч цілком мене не обходить. Але чому мене підмулює туга за ним? Щось і я мов та ліля в полі на вітрі... — І зітхнувши вдруге додала:

— Ох, вітре. — (*«За ситуаціями»* ст. 120—121).

Отта іраціональність, незбагненість іноді до демонізму сильної туги в людині за чимсь, що не підходить ніяк під категорію буденности, це й одно з джерел тої невіривнаности між дійсністю та ідеалом, яка в Кобилянської помітна скрізь, де людина в неї стає віч-на-віч із життям. Її Наталка Верковичівна таксамо боїться якогось рішачого «закінчення» по правилах реальної дійсности, як і та її Агля-Феліцітас, в якій, як кажеться про неї де-що іронічно, «є триб за сутаціями», значить переживати життя в його найрізніших моментах, але без трівого, зобов'язуючого звязку з одним моментом. Коли той один, раз на все зобов'язуючий момент репрезентує в Кобилянської чоловік, що хоче одружитися з тою чи іншою героїкою в неї, то вони змагаються проти нього. Так пристрасно і так трагічно, як змагається Олена проти доктора К., а вкінці і проти Фельса, Наталка проти Льордена й Орядина, Маня Обринська проти Богдана Олеся, Зоня Яхновичівна проти Олекси, Агля ж проти Йоганнеса і Чорная, а панна в нарисі *«Природа»* проти прозаїчного продовжування *одної* хвили кохання з Гуцулом. І коли наша письменниця стає обґрунтовувати психольогічно цей, сказатиб, центрафугальний рис в духовости своїх героїнь, то тут в неї повно красот найтоншої аналізи жіночої душі, дорогоцінної в нас тому, що українські оповідачі на загал не надто глибокі знавці жіночої психіки — в них вона або вщерт зромантизована або стипізована до скучности — підчас коли Кобилянська тут і там відслонює нам жіночу духовість в її найглибших глибах. Так наприклад, в розмовах Наталки з Орядином — особливо в першій частині *«Царівної»*, — або в постаті Параски (*«Некультурна»*), а передовсім у подобі Аглі-Феліцітас, яку хотілосяб назвати найкращою білою рожею в неї і — обік Параски — найживучішою між сотвореними Кобилянською жіночими характерами. Але такі тонкості тут губляться поде-куди тому, що наша письменниця з одної сторони надто ідеольогічно підходить до повістєвої концепції, через що погляд пересічного читача в нас зосереджується передовсім на світогляді, проголошуванім авторкою у звязку з проблемом суспільного становища жінки*), а не на малюнку. А з другої сто-

*) Про Кобилянську як речницю визвольного жіночого руху, гл. мої статті в *«Новій Хаті»* (за жовтен ц. р.), *«Жіночій Долі»* з 1. XI. ц. р., *«Чар Зілля»*

рони тому, що цілість жіночої подобі в Кобилянській виявляє майже з правилами ту, згадану вже мною невіддільність між дійсністю та ідеалом, ту своєрідну негармонійність остаточного вражіння, в якій саме чудова свіжість перших і найкращих ліній затирається. З цього погляду наша аналогія з духовістю білих рож зберігає, правда, весь чар свого ліризму, але в відношенні до життя як такого мусить зазначуватися відомо, бо цей ліризм порушує наглибшу основу в характері людини, а саме його *послідовість*. Саме тому іменно, що в людині Кобилянській є підкреслена невтишима нічим туга як таємнича простора сила, як «нещастя» і «потуга», а попри це (або саме за цього) і той, в суті речі геніальний наклін до переживання «ситуацій» — який зазначається вже і в Наталки — саме тому не-приналежні до такої людини риси вражають в Кобилянській тим яскравіше.

А ці риси в неї стрічаємо.

Олена, спершу бунтарка проти гнилих суспільних традицій — схиляє укінци голову в ярмо поборюваного собію глухотного життя, та ще зі свідомістю «брехні» в душі. Наталка не хоче спершу Орядина за чоловіка, поки не побачить його орлом на вершинах життя. Але вона всетаки являється невольницею своєї любові до нього, саме тоді, коли він скочується у провал буденної еозистенції та ще до того з тавром безхарактерности. А далі те, таке дуже щасливе її подружжя з Хорватом. Невже душі, повні тої туги за висшим в людині, що *первісна* Наталка, і справді можуть бути такі щасливі там, де їм (що найменше) загрожує «закінчення» і шаблон традиційної буденщини? Пізніше, в романі «*За ситуаціями*», чуємо з уст Аглії слова: «Заміняти штуку на подружжя, заміняти свободу за невольництво, хоч би найкраще і найприродніше. А коли воно виїде на зле? А коли одно з нас пожалує? Я боюся»... (стр. 82). І це в устах тої дівчини-артистки, тої Диви-туги — чудові слова. Але хіба Наталка своїм еством щось зовсім инше, ніж Аглія? Хіба ж її первісне відношення до Орядина не було розпучливою боротьбою проти стабілізування одного моменту, одної ситуації в небезпеку вольному розмахові вольних крил? Таксамо і в повісті «*Через кладку*» прегарно накреслений характер Мані Обринської, подуманої тем як бунтарки проти суспільних традицій, що пхають молоду дівчину насильно в ярмо приписового «забезпечення» принагідним подружжям, невидержаний в усій своїй глибині остільки, що остаточна одруження Мані з Богданом Олесем лишається усетаки її останнім прибіжищем, мов необхідна *ultima ratio* життєвої долі нашої героїки. А в романі «*Ніоба*», де майже у всіх дітей старої попаді зазначені спершу риси життєвої самостійности, і де читач очікує яснішого малюнку нового покоління, що не хоче йти витоптаними дорогами старих батьків.

(жовтень) та статтю «*Valse melancholique*» в невиданій ще Пронамятній книзі в честь 40-літнього ювілею письменниці. — О. Г.

чуємо у продовженню роману, на жаль усе наново про «скалічених дітей» і мусимо тільки співчувати з безталанною матір'ю — Ніубою. З уст Зоні Яхновичівної чуємо тут найкращі слова про потребу великої праці для поневоленого народу, але саме вона звязується одним-одиноким моментом кохання зі стрічним малярем-чужинцем так сильно, що ради нього відвертається від великого життя, репрезентованого замислами покиненого нею Олекси. «Я така смертельна смутна і перемучена — скаржиться Зоня — що вдержати мене на силах може лишень доброта і все наново одна доброта».

Це безсумніву найглибша мова душі — білої рожі. Але ми почуваємо, що під гострішим подувом життєвих бурунів такій переніженій душі не вдержатися. Вона мусить згинати так, як гине в Кобилянській чудова біла рожка ліса, Тетяна Дубівна, під вражінням першого життєвого розчарування, зготованого їй зрадливим Грицем. А прецінь і Тетяна подумана авторкою спершу як гордовита фея ліса, така прегарна своїм бадьорим «Овва!» як Агляя-Феліцітас своїм чудесно зневажливим «фі-і-уть!» А й сама Агляя не стоїть в останній, на мою думку, найважнійшій сцені роману, а саме в сцені останньої розмови з Чорнаєм, на вершинах індивідуальності, яку вона має репрезентувати. Риса того, що в німецькій критиці називається «die letzte Größe», тут заломлюється. Агляя полишає сценерію роману не як нічим непереможена героїнка свого життєвого замислу, тільки як пожалування гідна жертва замішання, викликаного інтригою «чужого» Йоганнеса. І таксамо, коли читати повість «Землю», помічується в таких постатях як Михайло, Анна, Івоніка або Петро, риси якоїсь надто поцпивої доброти або й перечуденої ніжності, особливо в Анні — а з другої сторони де-що силуваний, непереконуючий безумовно демонізм в постатях Сави і Рахири і — *sit venia verbo* — демонізм материнської любови в Марійки. Марійка як матір така де-що односторонна як і стара Олесева («Через кладку»), або та надміру добра попада Яхновичева в «Ніубі». Зате ж мати Тетяни, стара Дубиха («В неділю рано зілля копала»), видержана до кінця оповідання стільки ж на вершинах своєї суворості, ущерть суверенної вдачі, що й в ореолі чудової поезії материнства. І мабуть не багато в нашій літературі сцен такої вражаючої краси, як та, де стара матір зі смертельною журбою в душі вколисує горячкуючу Тетяну останнім пестінням в сон. Тут поезія білих рож, поезія витонченого до абсолюту почування, осягає в Кобилянській одну зі своїх великих благословенних вершин, тут ніжна *поемка* Кобилянська уповні й без решти в своїм елементі.

Словом:

Душі людських білих рож в неї розгортаються перед нами найкраще, коли вони здалека від бруталного життя, коли вони повні туги за життям, але ще в самоті своїх мрій, своїх гір та своїх лісів, вслухані в таємну музику великого, віщого, але в своїх глибинах несвідомого прочуття. Як кажеться раз про Агляю:

«...Агляр-Феліцітас іде своїм *хитаючимся**) ходом і несе свою душу в тій хвилі повну плачу а zarazом і якогось щастя. Повну якогось небесного *пекла* і безвихідної безнадійности. Хто б її в тій хвилі зрозумів? Її нутро грає, повне якоїсь предивної музики, що їй думати забороняє». Як бачимо — три рази тут слово «якийсь» як граматичний експонент тої неозначености, тої таємности й півсвідомости почування, можливого до здефініювання тільки в формі синтезу двох протилежних собі екстремів («небесне пекло», далі ж «небо пекло»), яка все в найближчій близі до іраціонального, невимовного і незбагненого. І може саме тому у всіх героїнок Кобилянської така пристрасна, все повна солодкого захоплення любов до музики.

4.

— «Das unaussprechlich Innige aller Musik», писав Артур Шопенгауер у своїй книзі про тайну світа — («vermöge dessen sie als ein ganz vertrautes und doch ewig fernes Paradies an uns vorüberzieht, so ganz verständlich und doch so *unerklärlich* ist. beruht darauf, das sie *alle* Regungen unseres innersten Wesens wiedergibt, aber ganz ohne die Wirklichkeit und fern von ihrer Qual»**). — Отце *невимовне й невиясне* в музиці є для Шопенгауера й одним із аргументів, на основі яких він добачує в музиці безпосереднє артистичне обявлення****) найглибшого ества світа, несвідомої себе і сліпої *волевої сили* (Wille). Якже ж не кохатися в музиці людині Кобилянській з тим її незбагненим «небоплеком» у душі. Вона захоплюється нею до екстази. — Олена: «...Наче філі припливали до неї м'яккі звуки фортепяна. Раз любовні, пристрасні, то звон западали вони глибоко в душу... Тихесенько розпливались звуки, то зливались, виринали, нові пориваючі, чародійні, наче опановуючи себе, мов тая скована пристрасть, коли чоловік з болю задрожить, застогне а далі вмовляє в себе: «Спокою, спокою, спокою». Як часто прислухувалась Олена цій штуці, все однак, що відчувала при тім і думала, було однакове. Та сама горячо-зимна дрож обгортала її, приковувала та загадочна сила музики, що нас пориває, *додає сил*, дотикає нас до найглибшої глибини душі...» Але для людини Кобилянської репрезентує музика щось більше ніж чисто настроений момент. Вона відчуває музику як могутий стимул життєвої активности, і тут в Кобилянській розуміння музики нагадує недвозначно філософію музики в Шопенгауера і Ріхарда Вагнера. В повісті «Людина» виявляє медик Лівич свою любов під впливом чарівного настрою, сотвореного відогранням «Impromptu phantasie»... «Признання його тогдішнє було лише відгомном

*) Всі підкреслення мої. — О. Г.

***) Die «Welt als Wille und Vorstellung». Видання «Reklam», Т. I. Ст. 247—248.

****) Цим словом віддаю Шопенгаурове «Objektivitation» уважаючи його більш підходящим, ніж схолястичне упередження. — О. Г.

тої музики — скована пристрасть. А вона? Найніжніші нерви дрожали, тремтіли в ній. Не було це якесь упоєння, що її обняло. Це була сила, глибока, могутча, піднімаюча сила, котра не знає ніяких перепон, нічого не жагається, котра проломлюючи дорогу, пориває усе з собою, і часто руйнує те, що закони і звичай і час з трудом збудували... А з цим «музика підсичує і біль у людській груді аж до божевільності»... (ст. 50-52). І не инакше Наталка. — «На мене — читаємо в її щоденику — мав музика ще з дитинства сильний вплив, і я була б найщасливішою людиною у світі, коли б мене були музики вчили... Але я люблюся і грою других. Пю — упоююсь нею, мов любощами живої істоти. Плачу з незглибимого смутку і кріпшаю. Справді я кріпшаю, почувши голос музики. Відчуваю як з нею враз піднімаються якісь голоси в моїй душі і, злившись із нею в одно, дзвонять одною піснею. Тоді здається мені, що це пісня моєї істоти»... («Царівна» стор. 78).

В нарисах «Phantasie impromptu» та «Valse melancolique» духовість даного музичного твору являється zarazом виразником психіки відповідної героїнки, особливо ж у другому із згаданих творів, в постаті Софії Дорошенко, тій, до хоробливості ніжній німозі між жіночими подобами Ольги Кобилянської. Людська душа й музика тут — це наче одно. Наче два обявління одної і тої самої істоти. Два акорди одної і тої самої гармонії. Коли Софія грає на фортепяні, то це не проста гра, не сам тільки артизм, не принагідна віртуозність майстра, що опановує такий і такий то музичний інструмент а самозрозумілий вислів її душі, ще більш безпосередний, елементарний і глибокий, ніж її говорене слово. Людина й інструмент тут в такім відношенні, як мозок і думка, серце і кров, душа й тіло. Софія не любить уже ніякого чоловіка. — «Але воно добре — каже вона — бо можу цілу душу віддати — резонаторові. І я віддаю її йому! Коли сяду до нього, нахожду рівновагу свого духа, вертає мені гордість і почуття, що стою високо, високо! Зате й граю йому звуками, яких не почує від нікого і буду йому грати до остатнього свого віддиху... я знаю. Він останеться мені вірним. Він не мужик; не з того дерева, що виростає на широкій дорозі, але з того, що росте на самих гордих вершинах... Я його музикант...» («Valse melancolique», ст. 54—55). Любовне почування в Софії не висловлюється мовою. Воно існує в неї тільки «німою музикою». А смерть в розумінні нашої героїнки — це тільки оконечне вмовнення музики, втіленої в неї. «Знаю — каже Софія раз — що онаслідила по батьку нервовий систем і його недугу, але що мені один день життя менше або більше! Не боюся смерті! З нею замовкне вся музика моїх нервів і те, що здавило їх звучність» (ibid. 40). І в розмальованні цього чудно тісного звязку між людиною і її первісним елементом, Кобилянська послідовна до меж пів-містичного відношення, бо коли раптом лопає одна струна в інструменті нашої музикантки, Софія з нагального потрясення вмирає. — «Як і опиралася всьому напо-рові згубної сили — кінчить авторка своє оповідання про мелан-холійний валець — самій музиці вона не могла опертися. А її

«конець» сховався був у неї, в ту музику. Визирає із неї пориваючою красою смутку і меланхолії, і саме тоді, коли грає свої композиції і фантазії і коли купалася в ній як у своїм власнім елементі» (ibid. 71).

Правда, таке безумовне ідентифікування людської душі з музикою як такою, зазначається в постаті Софії скрайним, до дебелисти перечуленим ліризмом вдачі, за чого реалістична, чисто життєва тугість її зводиться просто до мінімуму. В таких подобах як Софія рис абсолютного захоплення артистичним почуттям витворює з другої сторони дещо відемну риску страждущої пасивності, своєрідної безпомічності проти всього, що не є музикою, білими рожами, гармонією сфер душі і вимріяною красою. І так воно лишається ще проблемом, чи се душа справді творча, чи тільки поетична, або краще: споетизована вщерт? Як небудь іменно Кобилянська залюбки протиставить тип людини-артиста сірій товпі, з чого в неї результатомою той аристократизм, ество якого на загал вона тут і там дефінює доволі однозначно. то всетаки треба сказати, що артистично-аристократичний тип в Кобилянської як репрезентант творчої сили і висшої творчости взагалі — не завжди переконуючий. Пасивна сторона в ньому далеко помітніша, ніж життєво-активна. А з тим в суті речі і обнижується ступень його репрезентативности. Бо активно-творчий тип — це в першу чергу спромога опанування як своєї власної індивідуальности так і свого середовища. В кожному справді творчій типі є щось залізне, незрушиме і тверде як діамант, і саме воно відріжняє його від хиткої, темної і безхарактерної товпи. Правда — наша письменниця знає гаразд про ту твердь висшої душі, що намагається остоюватись проти всіх супротивних вітрів і бурунів життя. Її жіночі подоби виявляють — як я вже зазначив — головню в перших лініях малюнку, рису твердої несхитности. Але попри те всі вони завужені трівожно на своє душевне життя. Всі вони вглиблені в химерну музику своїх почувань, і з нею зміст їх життя здебільшого вичерпується. Ширший життєвий розмах тут кінчається майже з правилами болючим диссонансом, зокремаж в типах з нахилом до артизму. Повна захоплення музикою є ось і Маня Обринська, яка каже про себе: «Мені осталась музика. Вона мій фак. І слава Богу не лиш фак — але й товаришка життєва моя» («Через кладку», стр. 175).

Але замітнішим репрезентативним типом творчої активности в своїй області Обринська не стає. Сюди належить і Агля-Феліцітас, для якої музика теж найвисший ідеал, а про яку говорить з кінцем роману як про «славно п'яністку». Подібно як Софія Дорошенко, Агля переживає музичні настрої в найглибших глибоках своєї душі. Кожна річ, грана нею, це властиво її душа, уподобнена у звуках. Пісня, яку вона співає — се чудно вражаючий заспів її тугою перепоеного життя. Під впливом гри ество Аглі замітно проображується. — «Через кілька хвиль Агля-Феліцітас щось шукала між звуками, а відтак впавши нараз в *toll*, почала враз з тим і сама змінитися. Схилила не-

замітно голову вперед, аж волосся діткнулося її щок, і неначе зібрала всі свої сили — почала грати. Грала сильно, завзято і пересищувала струями звуків, збирала їх з правої на ліву, з лівої на праву: вона щось пояснювала. Між то влітала мелодія, що тужною стяжкою добувалася зпід пальців — і впивалася в серце. В хаті ставало чогось повно. Щось виростало, змагалось, «а вона сиділа поважна, бліда, з подовгуватими очима і ніби володіла чимось. Нараз, похилена над клявіатурою чорноволоса голова на мить здоймається, і коло уст Аглії-Феліцітас щось вздрігається усміхнений біль з погордою... Він розширяє на дрібку вузкі уста, зсувається вниз, ховається під її бороду, ховзне в долину і там в горлі — клубочеться. Аглія-Феліцітас плаче...» («*За ситуаціями*», ст. 49). Як бачимо — знову риска тої душевної кволоости, того не-свідомого тремтіння людської білої рожі, що так ярко зазначається в малюнку Софії Дорошенко. Тільки, що в постаті Аглії-Феліцітас моменти життєвої тугости доповнюють дуже видатно і з усею фінезією жіночої психології ціловид її духовости. Незвичайно тонко зарисовані елементи музичної настроєвности, необчислимого та ірраціонального в артистичній вдачі, витворюють тут просто чудову картину вщерть передуховленої людини, захоплюючої читача навіть попри те, що останні лінії в подобі цеї дівчини, на мою думку, схиблені.

5.

Але щоб там і не далось закинути з чисто критичного погляду подобам артистичних індивідуальностей в Кобилянської, то всі вони всетаки важні і пропамятні тим, що стають проречистими речниками духової культури в нас. Що започатковують в нашій літературі тип творця-артиста, тип людини з найвисшими духовими інтересами. Тип одиниці, що не живе животінням безобразних мас, а рветься з усіх сил на вершини Духа в найглибшому розумінню цього слова. Нехай, що до рішальної перемоги на форумі широкого життя їм здебільшого далеко, та що шлях туди їм, зза незапро-виненого ними осаметнення та зза невідрадних умов життя в їх некультурному, темному й безпросвітному середовищі, не легкий. Білим рожам в Кобилянської важко розцвітатися вповні, бо суспільність, на почві якої вони виростають, не мала від століть і не має до сьогодні належного зрозуміння для ілекання і викохування їх. Усяж трагіка артистичного типу Кобилянської в тому, що він не має ніякої змоги повного духового розвитку і матеріяльних основ творчої праці. Починаючи від Олени Лявфлерівної аж ген до Аглії-Феліцітас Федоренко, виснажують усі героїки Кобилянської свої найкрасні сили в упокорюючій, болючій і деморалізуючій боротьбі за буденну егізістенцію, за найконечніший пшматок хліба на шляхові до ідеалу. Кожна з них — Олена, Наталка, Маня, Софія, а головно Аглія — стає, скорше чи пізніше віч-навіч з тим демоном, якому імя: гроші. Вічна матеріяльна скрута — це їх доля і судьба.

В інших, культурних народів є інакше. Там суспільність розуміє вагу творчої праці, вміє оцінити людей з душами білих рож, тих «поетів і артистів, що виховують поранкові душі». Хтож з нас не знає прспамятної пісні про те, виспіваної Кобилянською в нарисі «Поети»? Слухаймо тільки, слухай, українська суспільносте, щераз: «Вона любила *далечинь* так, як любимо *будущину*, те до чого тягне туга. Оттим то вона літала *поза границі свого краю*. А коли вернула до дому, то не було кінця оповіданням, не було кінця подивові і величанню. Вона була п'яна красою. Від ненастанного подиву очі її зробилися великі, зачудовані, і вся вона зробилася частиною краси. Бо те, що вона бачила, пишалося досконалістю, величчю. Говорило про силу й культуру, *про горде самопізнання ще гордіших народів* і про запоруки *будущини*. І про широкий світогляд. Ні, говорило про тисячні докази здібности до сильного життя. І все було правдиве. І остаточно і найбільше тішилася вона — а вона вміла тішитися. Вона тішилася «як малі діти в золотих блисках соняшного світла тішаться ріжнобарвними кольорами; тішилася поетами й артистами й тим, як вони там *го-дять по коштовних килимах, як їм там сиплють під ноги квіти й золото, як там мужчини і жінки і дівчата пестять і бережуть їх, мов дорогі клейноди. І як вони без перепони й неподільно можуть віддаватися Музам... А в моім краю... в моім краю... поети... поети... це жебраки! це жебраки!*»

Які пропамятні, горесні слова!

Бо колиб не те ганебне жебрацтво духових робітників в українського народу, в якого ще перед війною налічували 80% неграмотних людей, в якого виспі кола суспільности дивляться на всяку духову роботу як на якийсь люксус і не мають для рідної книжки й рідного видавництва з дебільшого ні сотика, то може білим рожам духової України не довсидилосяб страждати так, як вони страждають і марніють у творах Кобилянської. І саме з погляду на те набирає в неї нотка погорди до «сірої товпи», товпи темних бюрократів, лакеїв буденщини, «інтелігентних» нечитальників, моралістів та високорангових реакціонерів, особливого, принципіального значіння.

А з тим Кобилянська попри весь свій пістизм для святости патріархального життя і патріархального типу («*Думи старика*», «*Ніоба*») поетка молоді генерації, поетка назріваючої молоді. Ті прекрасні білі рожі в неї — це все молоді, одушевлені ідеалом душі, душі, що бажають нового світа, нового життя, нової думки й нової краси. Молоді душі молоді України. І хочеться вірити, що ті молоді генерації в нас створять і зможуть обновити почву духового життя України вщерть. Успіють витворити ґрунт, на якому білі рожі не будуть тільки страждати безконечною, самотною тутою Олен, Наталок, Софій та Аґляй, не будуть почувати, що вони жебраки в жебрацької, вічним презирством світа биті нації. І щойно тоді український творчий тип зможе витворити своє власне обличе, свій власний, твердий як діамант характер.

кошті те власне обличчя і той залізний характер буде в духовості шпироких мас народу як його незрушиме знамено і незрушима власність.

А. ЯКОВЛІВ.

Вбивство С. В. Петлюри перед судом присяжних в Парижу.

10—26 жовтня б. р. паризький суд присяжних розглядав справу вбивства С. В. Петлюри. Проста й не складна сама в собі, справа ця протягом процесу все більше і більше ускладнялася й заплутувалася, дякуючи ріжним стороннім обставинам. Чужий нам суд, для якого прості, відомі нам річі були незрозумілі. Наша позиція у процесі, як цивільної сторони, що мала далеко менші права процесуальні, ніж оборона вбивця, як під час слідства, так і на суді. Великі труднощі для наших адвокатів французів — вивчити силу фактичного матеріялу, його перетравити та використати у відповідні моменти; труднощі для тих наших свідків, що не володіють французькою мовою. Нарешті, порядок французького карного процесу та практика судоводства, що дозволяють ставити так званих свідків-конферансьє, які подають судові не зізнання свої, а висновки з літератури й документів однієї сторони; що дозволяють адвокатам вступати в дебати під час слідства, при допиті свідків, чи експертів, робити висновки та виголошувати промови раніше, ніж судові будуть подані всі докази за і проти, раніше, ніж свідки дадуть свої зізнання. Всі ці зовнішні сторонні обставини вплинули на перебіг процесу, утруднивши присяжним суддям — юридично невідповідним — виявлення дійсної правди. Ці обставини були використані обороною Шварцбарда в найбільшій степені, бо в її інтересі було справу як найбільше заплутати та замаскувати всякими способами дійсні мотиви, дійсних авторів убивства.

Крім зовнішніх обставин були ще й причини иншого порядку, які також до певної міри зробили свій вплив на перебіг процесу. Організатори вбивства не випадково, але цілком свідомо вибрали виконавцем їх пляну жида Шварцбарда. Це дало їм можливість, по-перше, виставити мотивом убивства — помсту жида над С. Петлюрою за жидівські погроми, по-друге, спровокувати жидів та притягти на бік убивця їх симпатії й підтримку, по-третє, оборону вбивці поставити так, що вона на суді прийняла форму нападу, обвинувачення жертви вбивства С. Петлюри й цілого українського національно-визвольного руху, і, нарешті, затемнити цілу справу вбивства на стільки, щоб не дати часу й можливості а ні прокуророві, а ні цивільній стороні зосередити увагу суду на дійсних авторах вбивства та виявити дійсну правду.

Вже починаючи з 2-го дня процесу, на місце основного питання про вину вбивця було поставлено на перший план другорядне, бічне питання про відповідальність С. Петлюри за жидівські погроми. Спочатку сам убивця, Шварцбард, потім його оборонець — Торес і деякі жиди-свідки (Гольдштейн, Сафра) були виставили тезу про *персональну* відповідальність С. Петлюри за жидівські погроми. Як і треба було сподіватись, теза про персональну відповідальність скоро впала, як цілком безпідставна вигадка, що явно протирічила дійсності. Жадного доказу, навіть із жидівських джерел, не можна було навести про те, що С. Петлюра сам персонально робив погроми, або організовував їх, чи давав накази їх робити.

На місце цієї тези, і поруч з нею, висунута була друга — про *політичну, моральну* відповідальність С. Петлюри. Цю тезу підтримували гаряче і до кінця, як оборона Шварцбарда, так і всі свідки, жиди. На доказ наводилися такі аргументи: С. Петлюра був головним отаманом всього українського війська, головою Директорії, себ-то шефом української держави. В його особі була зосереджена вся повнота цивільної та військової влади. А тому він несе політичну, моральну відповідальність за погроми, що сталися на терені його держави, на території, підлеглій його владі. Коли цивільна сторона, прокурор і свідки заперечували аргументи оборони та доводили, що головою Директорії С. Петлюра був обраний лише 9. травня 1919. р., тоді противна сторона настоювала на тому, що С. Петлюра був головним отаманом, себ-то головнокомандуючим армією; колиж проти цього наводили закон з 17. липня 1919. р. і наказ з 26. липня того ж року про те, що С. Петлюра прийняв на себе фактичне командування лише 21. липня 1919. року, а до того часу мав лише почесний титул без фактичної влади, тоді противна сторона цьому не вірила, твердила про повну військову владу та про авторитет і велику популярність С. Петлюри: імя С. Петлюри, мовляв, було всюди — в назвах дивізій, полків, курінів; його іменем командували різні отамани й повстанці; від його імени за кордоном працювали дипломатичні місії й послы, його іменем вимагали визнання самостійности України і т. ин. Нарешті, як на головний аргумент, посилалися на «існуючу загальну опінію» жидів, росіян і навіть українців (Винниченко) про те, що С. Петлюра є винний у погромах жидів («петлюрівські погроми»); він узяв усю владу до своїх рук, він мав авторитет і силу, одного його слова було досить, щоб припинити погроми. Одним словом, відповідальність за погроми несе С. Петлюра, яко особа, що в той час представляла українську державу та мала у своїх руках всю повноту влади. Говорили далі, що С. Петлюра, можливо, сам не робив погромів, алеж погроми були на території його держави, робилися його військом, чи населенням; отже відповідав він один за всіх і за все. Вони (жиди) не обвинувачують український народ, ані вождів українського національного руху; вони, мовляв, з симпатією ставляться до України. Деякі з них

(Сліозберг, Тьомкін, Моцісін) не тільки обвинувачували С. Петлюру, але й клялися при цьому, що Шварцбард не є агентом більшовиків; вони оправдували доконане вбивство та приймали його на рахунок жидівської нації, підносячи вчинок убивці до акту помсти за страждання жидівської нації. Вони закликали українців стати поруч із ними та осудити С. Петлюру.

Так, в основних рисах, було формульовано противною стороною про відвічальність С. Петлюри за погроми. Аналізуючи цю формулу тепер, після процесу, спокійно й безсторонно, дивуєшся, як могли оборонці Шварцбарда з таким запалом і впертістю обстоювати таку фальшиву, безпідставну позицію. Жиди твердили, що вони обвинувачують лише С. Петлюру, а не український народ. Але на якій підставі вони обвинувачують С. Петлюру? На тій лише підставі, що С. Петлюра був головою Директорії У. Н. Р., себ-то президентом колективного органу верховної влади України, що С. Петлюра був головним отаманом, себ-то мав у своїх руках повноту військової влади. Іншими словами, С. Петлюра, на їх погляд, несе політичну й моральну відповідальність за погроми не за себе персонально, не за свої персональні вчинки, а за вчинки тих, кого він представляв своєю особою, себ-то за вчинки української армії, вождем якої він був, та за вчинки українського народу, верховної влади якого представником був С. Петлюра. Алеж коли ці вчинки (погроми) ставиться у *вину* С. Петлюрі, коли ці вчинки осуджуються, то цим самим осуджується не С. Петлюра, чи не тільки С. Петлюра, але й українська армія, український народ. Обвинувачується *ціла* українська армія, *цілий* український народ, бо коли б було інакше, коли б обвинувачувалися окремі особи з армії, чи окремі групи з населення, тоді не було б основи для обвинувачення С. Петлюри, яко голови держави, головного вождя армії; тоді обвинувачення в погромах було б направлено лише на цих особ, чи на ці групи населення. Таким чином, складаючи політичну і моральну відповідальність за погроми на С. Петлюру, оборонці Шварцбарда тим самим обвинувачували в погромах цілу українську армію, Цілий український народ. Це єдиний логічний висновок, який тільки й можна вивести з тези про політичну і моральну відповідальність С. Петлюри, яко голови держави.

При такій формулюванні обвинувачення С. Петлюри заява жидів, що вони обвинувачують лише С. Петлюру, а не український народ, являється голословною й неправдивою. Вони, в дійсності, кинули це ганебне обвинувачення не тільки на С. Петлюру, але й на цілий український народ. Захопившись метою за всяку ціну звільнити від заслуженої кари свого одновірця Шварцбарда, пішовши, засліплені, на провокацію організаторів вбивства — більшовиків, у інтересах яких було знищення вождя українського національного руху, жиди мобілізували всі свої сили і виставили на суді проти українців свій «єдиний фронт», в якому були не тільки вони, але й більшовики, росіяне й навіть, соромно згадати, «чесний із собою» Винниченко та ще кілька зрадників-

запроданців. Жиди, як це багачко раз уже робили протягом історії, знов поставили ставку на сильнішого в цей момент — на большевиків, прийняли їх сторону, їх позицію й вороже поставилися проти України та її національних змагань. Вони гадали, що на процесі не тільки буде оправдано вбивцю, але й остаточно покінчено з українським визвольним рухом. І в цьому гірко помилилися. Вбивцю, анархіста, злодія Шварцбарда оправдано. Але ні С. Петлюри, ні українського народу не осуждено й не залямовано. Зусилля українських ширших кол, зокрема українського студентства, що як один стали на оборону чести й імені українського народу, армії й вождя її покійного С. Петлюри, не пропали марно. Справа українська викликала не тільки зацікавлення широких і впливових кол Франції й інших країн, але й горячі симпатії які висловлювалися на адресу України, її національних ідеалів та її боротьби за волю й самостійність із окупантами в числених найбільш впливових французьких та інших часописах. Підтвердженням цього являються також незадоволення і роздратовання, що панують серед ворогів наших, страх перед майбутнім, який потроху охоплює жидівських проводирів та штовхає їх на вигадки якихось мітичних пересправ з мітичними українськими представниками з приводу майбутніх жидівсько-українських відносин.

В. О'КОННОР-ВІЛІНСЬКА.

Спостереження з судової салі.

(Уривок).

...На третій лаві й на четвертій позапаризька комуністична преса й почасти російська. Все жиди. Біля одного «Paris matinal», біля другого «Дни». Вони тут, як дома. Упевнені, піднесені, шумливі, рухливі. Перегинаються назад до своїх, набік один до одного, когось кивають, когось подають знаки й весь час джерготять російською мовою й жаргоном.

Один вліз на чуже місце, призначене іншому кореспондентові. Не довго вагаючись витер попередній напис і надписав свій. Серед них непричасний до преси якийсь жидівський тателе з закудланою сивою головою, в золотих окулярах. Його старанно втискують поміж себе й виявляють йому всяку увагу. Він не розуміє по-французьки й кожную хвилину звертається до сусід: «Что он говорит?»

Йому перекладають досить голосно, бо він не дочуває, й заважають слухати.

Коли на них шикнуть, вони притихають на хвилинку і знову джерготять.

Ось замовкли. Ввели підсудного,

— Вот он!

— Ах, какой он бледный!

— Герой! герой!

Увійшов суд, почали читати акт обвинувачення. Жиди не слухають його і вже ретельно пишуть, схиливши голови набік. Вираз задовольнений!

Голова суду ставить запитання підсудному. Шварцбард розповідає про те, як убив Петлюру. На всіх устах посміх.

Але оповідання робить огидне вражіння на присутніх, і усміх зникає з вуст, голови ще більше схиляються набік, і пера швидкоують по папері з права на ліво. Більш експансивний шепоче:

— Ах, зачѣм он это так...

— Не надо-бы...

Ущухли.

Коли ось здійсмається гучний голос Тореса. Всі жиди ожили, підбадьорились. З появою деяких свідків настрої знову падає.

Так іде бігом усього процесу.

Найбільше вражіння зробив свідок Олекс. Шульгин. З перших його слів жиди почали хвилюватися. Жидівський тателе кожду хвилину запитував: «что он говорит?», бо Шульгин промовляв по-французьки.

Хвилювання наростало.

— Врйот, врйот... І знаєт, что врйот, но как ловко!

— Мерзавец!

— Сволочь!

Тателе не покоїться:

— Долго еще он будет говорит?

— І где он взялся?

Нарешті ущухають і пильно прислухаються.

Шульгин говорить:

— Ми завжди були тої думки з головним отаманом, що будувати Українську Державу можна тільки з допомогою і в співробітництві з жидівським населенням...

На устах з'являється радісний усміл, голови пригинаються набік, пера біжать з права на ліво.

— Он похож на еврея. — говорить тателе.

Свідок демонстративно відвернувся від Тореса, згорнувши руки на грудях.

Торес безвладно роздирається за його спиною і скаржить до голови суду, що його ображено.

Шульгин скінчив і сідає на лаві поперед кореспондентів.

Два жиди витягають до нього голови.

— Гаспадін Шульгін, нет-лі у вас вашей фотографії?

— Ми-би очень хотєлі іметь вашу фотографію.

— Не маю, — одповідає Шульгін.

— Ну, может-бить хоть такую, как на паспорте. Ми прійдем к вам...

Але найвищого захоплення набираються жиди під час появи жидівських свідків і радісних вигуків Тореса.

Коли жидівочка оповідає про погром у Проскуріві, кожне її слово підтримують демонстративним спочуттям.

Поки говорить довгобородий Тьомкін, що він чесний, правдивий чоловік, жида з пошаною кивають головами, і тателе разом із ними, бо Тьомкін висловлюється архимосковською мовою.

Караїм Сафран, волів-би придумати Потлюрі найстрашнішу муку, замість того, щоб просто вбити його, счиняє справжній фурор.

І от скінчився суд.

Виправдано вбивця.

Жидівський темперамент вибухнув бурєю несамовитої радості над свіжою могилою Симона Петлюри.

Ол. Бабій.

В АЛЬБОМ.

(М. Г.)

Коли в тяжку мінуту горя злого
Промовиш ти: «життя, то хрест важкий». —
То знай, що то слова безсилля твого,
А не життя, якому імя — Бій.

Коли в житті ти скажеш, що вселенна —
То царство зла і що краси нема, —
То знай, що то твоя душа лиш темна:
І через те для тебе всюди тьма.

Коли в житті ти скажеш: «Все пропало».
І схилишся зневірено на шлях,
То щастя, хоч край тебе вже стояло,
Втече кудись і згине у світах.

Бо на крило кождіської хвилини
Печать душі кладемо мов на твір,
І творимо життя, як скульптор Бога з глини
І власний блиск душі приймаєм замість зір.

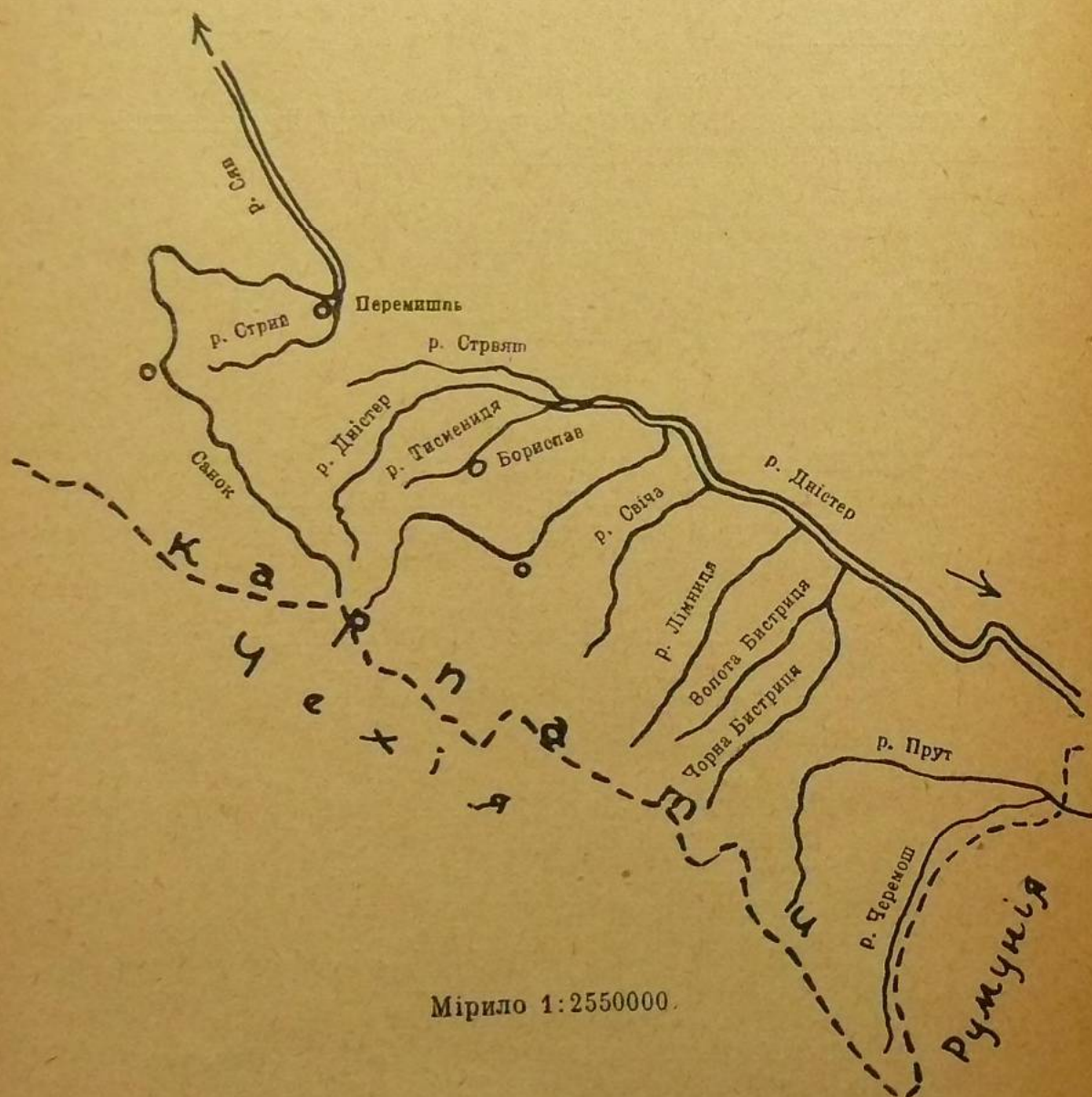
І всюди ми лиш бачим образ власний.
Для злих скрізь зло, для добрих всюди рай.
Нехай твій дух буде гранітний, ясний, —
А щастя вже прийде. Його і не шукай.

1926.

Катастрофальна повінь у Східній Галичині.

У кінці серпня цього 1927. року на теренах Східньої Галичини, а особливо в Карпатах, стали випадати дощі, як це в осени й завжди буває. Але в ніч із 30. на 31. серпня дощ набув характеру сильно інтензивної зливи та ще до того при великій бурі.

В наслідок цієї зливи річки, що беруть початок у Карпатах (див. схе-

мат. плян): Сян, Вігор, Стрияш, Дністер, Тисмениця, Самбірська Бистриця, Стрий з Опором, Свіра, Лімниця, Червона й Золота Бистриці, Прут, Черемош і другі, перетворилися за короткий час у розлючені могутні потоки, що хвилями висотою до 12 метрів ринулися вниз зі швидкістю до 40 кілометрів в годину й натло та несподівано позаливало широкі простори та стали руйнувати все, що на їх шляху попадалося. Вода виривала дерева з корінням, зносила цілі будинки, розмивала береги або засинала їх камінням, проривала зовсім нові корита, нищила дороги, мости, копальні, губила худобу й навіть людей.

Розміри цього нещастя прямо катастрофальні*). Загибло більше 50 людей та тисячі живого інвентаря. Величезні простори упраних піль, пасовиськ і сіножатей засипала рінь і пісок. Тисячі селянських загород разом із мешкальними й господарськими будинками, запасами збіжжя й паші забрала вода. Дороги державні, краєві, повітові й громадські зі сотнями мостів знищено. Спричинені шкоди виносять сотні мільйонів злотих.

От така то грізна катастрофа сталася на теренах Східної Галичини, населення якої й без того не могло похвалитися добробутом.

На поміч жертвам повені (352.344 родини!) негайно прийшли утворені в різних місцях Комітети Допомоги — і ця акція переводиться поруч із допомогою урядовою. Але, якби добре ця допомогова акція не переводилася, вона може подекуди залагодити тільки минуле горе, але не змінить вона ні в чому тих обставин, які спричинилися до катастрофи. А між тим питання про забезпечення населення в майбутньому від таких страшних повінів являється також негайним, невідступним; його необхідно зараз же ставити й над розв'язанням його спільними силами працювати.

Тому й я, в межах відведеного мені тут місця, хочу зупинитися на згаданому питанню та подати, хоч у коротких рисах, деякі думки з приводу нього.

Які обставини можна вважати причинами катастрофи?

Чи можна взагалі боротися з повіннями?

Що треба робити на річках Галичини для того, щоб повені не були шкідливими? Обставини протікання води в потоках залежать від таких головних факторів: а) кількості та інтензивності атмосферичних опадів, б) характеру басейну потоку, в) характеру корит потоку, г) адміністративного догляду над потоком.

Кількість та інтензивність атмосферних опадів не залежить від волі людської, а тому змінити цей фактор не можливо. Однак, з огляду на величезне значіння його для режиму потоку, необхідна завжди така організація метеорологічних та гідрометричних спостережень у басейні потоку та на самому потоці, щоб можна було знайти зв'язок між кількістю опадів та станом води в потоці. Крім того, на річках, що загрожують своїми повеннями населенню, необхідна організація такої служби оповіщень (телеграф, телефон), яка своєчасно давала б знати населенню про будь-яку загрозу повені. Звичайно, ця організація не може зменшити розмірів повені, але вона зменшує розмір нещастя, бо люде завчасно можуть і самі врятуватися та врятувати хоч би частинно своє майно.

Очевидно, такої служби на річках Галичини не існує, бо населення було захоплено водою цілком раптово, несподівано, в ночі, коли єдине, про що можна було думати — це тільки про спасіння людей, залишаючи воді худобу й майно. Згідно повідомлень із місць, напр., з Черемоша, населення не було навіть попереджено про спуск води зі ставків, якими там користувалися для допомоги плотоходству.

Отже, у першу чергу необхідно було б добиватися організації на всіх небезпечних річках правильної метеорологічної й гідрометричної служби, яка повинна була б сповіщати населення про можливі небезпечні повені; а також підготовляти матеріал для гідротехнічних робіт.

Характер басейну потоку має великий вплив на ту кількість води й виносів (каміння, рінь), що проходять по річці. Особливе тут значіння має закріплення басейна рослинністю, а головне лісом.

Коли водозбір покритий рослинністю, тоді вода не розмиває поверхні його, не виносить каміння й землі, а з поверхнів, покритих лісом, збігає більш повільно, чим з безлісних і не утворює таких високих хвиль.

Особливо великий вплив заліснення помічається на водозборах невеликих, зі стрімкими схилами. Заліснення таких схилів провадиться тепер у більш культурних країнах досить інтензивно. Так, наприклад, на теренах Чехії заліснено було за роки 1905—1912 біля 2600 гектарів, на що пішло 27 мільйонів саженців.

Східна Галичина порівнює богата лісом, який займає тут біля 33%

*) Діло Ч. 214. Внесення посла С. Хруцького.

всєї площі*), але лісова господарка ведеться тут неправильно, лісосіки не відновлюються, розмиті схили не заліснюються, обдерті гори переминаються в мертві скелі**), а це звичайно, сприяє адичавілоості потоків та збільшенню розмірів повінів.

Отже, однією з перших мір, скерованих у напрямку поліпшення умов стоку вод на Підкарпаття, являється сувора охорона лісів, заліснення оголених склиб і взагалі ведення правильної лісової господарки.

Але правильну господарку можуть вести тільки люде, які спеціально підготовлені для неї та люблять свою працю. Українське населення Підкарпаття або зовсім не має своїх фахівців, або має їх дуже мало та й то вихованих по чужих школах, на чужих прикладах. Мимовіль тут виникає думка про необхідність своєї української школи, яка була б на своїй землі та дала б своїх фахівців-лісівників для великої праці у своїх, тепер занедбаних лісах.

Лісистість басейнів річок має, як уже сказано, помітний вплив на режим стоку вод, але сподіватися при умовах сучасного життя на якийсь помітне збільшення проценту лісистості, очевидно, не приходиться. Ідеалом лісової господарки було б тут, на наш погляд, тільки закріплення недавно оголених схилів та підтримання в порядку того лісу, який існує. Всі ж ці міри могли б у майбутньому тільки зменшити в деякій мірі кількість наносів і затримати режим вод у такому стані, як він є тепер. Але це не вирішить справи забезпечення населення від катастрофальних повенів.

Придивимося тепер до третього фактора, що впливає на протікання вод, а саме до характеру корита (річища) потоків.

Коли корито має й такі лагідні напрямки у пляні його, що навіть, найбільша вода поміщається в цьому кориті, тоді вода з берегів не виливається, і населенню повинь не загрожує.

Але у природі рідко коли так буває; частіш же всього, а особливо у гірських річок, характер корита потоків дуже неправильний. У пляні що-раз зустрічаються круті завороти, звуження та розширення, дно часто буває завалене рінною та великим камінням, спади дна й поверхні потоку ввесь час міняються; завдяки всім цим обставинам вода не протікає спокійно в обмежених берегах, виливається з берегів та, або розмиває річище, або засипає його й прибережні землі камінням та всіляким намулом.

У протилежність до попередніх двох факторів, на які людська чинність або зовсім не впливає (опади), або впливає дуже повільно (ліс), тут, по відношенню до річища потоків, втручання волі людини може бути значно активнішим, і в цьому напрямку можна багато зробити. Ідеалом технічної перерібки річища являється таке його впорядкування, щоб воно не розливалось, не міняло свого положення й допускало перелив води через береги тільки в такій мірі, в якій це вважається корисним (напр. для звохчення лук), або принаймні не так шкідливим.

Для досягнення такого ідеалу існують різні засоби, а між ними такі головніші: а) зменшення спаду потоку ступнями й закріплення річища, б) утворення штучних проколів, в) обвалування річок, г) затримка та регулювання вод водозбірниками.

Спад поверхні річок гірського типу буває в сотні разів більший чим у річок низинних. Так, наприклад, спад Лімниці досягає 0,01 (10 метрів спаду на 1000 метрів довжини), спад Бистриці Чорної досягає 0,001, в той час, як спад Дністра в низовій його частині всього 0,000.034, себ-то у 300 разів менший.

Волокуча сила потоків є прямо-пропорційна глибині потоку, та поверхневому спаду вод; тому-то на гірських річках і спостерігається те явище, що вони переносять каміння, що важить іноді сотні й тисячі кілограмів, в той час, як Дністер біля устя може тягти по дну тільки дрібний пісок.

Щоб зменшити розливну силу потоку, дно його розчищають від каміння, обробляють у поздовжньому напрямку ступенями, які закріплюють каменними (а іноді деревляними) стінками-перепадами. Вода, переливаючись

*) Ing. Ingarden. Rzeki i kanały zeglowne. 1921.

**) Діло ч. 214. Внесення посла Хруцького.

через такі ступені, тратить частину своєї сили, проходить далі по управленому кориту з меншим спадом, проносить дрібніші наноси, а великих уже не порушує. Обробка річки такими ступенями при відповідній розчищенні та закріпленню річища усталює положення її та поперечні розсіки й дає добрі наслідки тоді, коли режим річки на протязі року сильно не міняється.

Роботи подібного роду були переведені на 20 гірських потоках Чехії від 1904 по 1912 рік, на що було видано 123 мільйони австрійських корон.

Однак, там, де повинь буває дуже висока, а каміння та ріні переноситься багато, згадані тут ступені та закріплення річища не зможуть забезпечити корита від занесення різними наносами, а прилеглі місцевості від затоплення.

В таких випадках у горішніх частинах потоків будують стінки-ступені більшої висоти й то так, щоб перед ними утворився простір, де каміння та рінь могли б відкладатися а вода, перелившись через стінку, йшла б далі вже без грубих наносів.

Крім того, для затримання високої води в певних межах будують уздовж небезпечних річок охоронні земляні вали.

Остання міра широко застосовується в Америці (Місісіпі), Угорщині, зустрічається також у Чехії й Польщі.

Там, де для переведення охоронних валів існують відповідні умови, а саме: непросочливий ґрунт берегів, по яких треба направити вали, піщано-глиниста земля для будування самих валів — там такі вали можуть цілком вито забезпечити прибережні місцевості (інундаційні долини) від затоплення їх водою.

Необхідно, однак, тут же підкреслити, що будування охоронних валів являється такою інженерною працею, яка сама по собі наче б то й проста, але вимагає доскональних гідрографічних і геологічних студій всієї місцевості та досконального переведення всіх робіт, бо прорив таких охоронних валів мігби спричинитися до надзвичайних катастроф.

У тих випадках, коли обвалування не можливі, зменшення висоти повідневих вод можна иноді досягнути при допомозі одного або й декількох каналів, прокопаних, у обхід будь-якої оселі з метою розділити всю масу води в річці на два або й більше річищ і тим зменшити висоту рівня води.

Ця міра має чисто льокальний характер і може бути тільки тоді, коли хочуть досягнути порівнююче невеликого обниження рівня високої води.

Одним із наймогутніших засобів урегулювання стока вод являється будування захоплюючих шкідливу воду, або так званих ретенційних водозбірників.

Ідеальним був би такий водозбірник (чи система водозбірників), який перехоплював би всю ту воду, що в час повені не могла б пройти вільно по річищу потоку.

Коли такого ідеалу досягнути не можна, тоді водозбірник мусить захопити стільки води, щоб решта її, хоч би й вилилася з берегів, то на короткий час і на малу висоту над берегами.

Тільки при допомозі таких водозбірників можна водне господарство країни поставити на належну висоту, забезпечити населення від повінів, використати воду для електричної енергії, допомогти лісосплаву, а часто й судноплавбі й т. д.

Велике значіння таких водозбірників визнано тепер скрізь. Германія, Франція, Італія, Америка будують що року все нові й нові водозбірники, при чому кам'яні або бетонові греблі доходять до висоти 100 метрів і більше, а об'єм зібраної води до сотень мільйонів куб. метрів.

На землях Чехії в році 1912 запроєктовано було 103 водозбірників з загальним об'ємом у 581 мільйон куб. метрів води. На першу чергу поставлено було 23 водозбірників з об'ємом у 139 мільйон куб. метрів і з них до війни було б збудовано.

На верхів'ях р. Лаби побудовано ряд згаданих вище кам'яних порогів, а крім того два водозбірники, задержують 12 мільйон куб. метрів води. Крім того, запроєктовано ще на притоку Лаби р. Упі водозбірник на 82 мільйон куб. метрів. Система цих трьох водозбірників забезпечить долину Лаби так, що

з 60 можливих повенів тільки три виливалися би трохи на береги за час вегетації.

Поглянемо тепер, що робилося на тих річках, які тепер спричинилися до описаної катастрофи.

В році 1901. австрійським парламентом був прийнятий закон щодо будівництва ріжних водяних шляхів, а в тому числі й щодо регулювання річок Галичини.

Одначе справа ця відтягалася довший час і, коли в р. 1904. посол Дашинський зробив у парламенті наглий внесок у цій справі, то *Kolo Polskie* голосувало проти цього внеску*) й роботи на річках Галичини знову загальмувалися.

При такому відношенню до цих річок по 1914. рік була проведена тільки часткова регуляція головно фашинами на річках: Стрий — 25 кільометрів прокопів та закріплення берегів, Свіча — 20 кільометрів, Лімниця — 50 кільометрів; на Бистрицях — 30 кільометрів, на Пруті та Черемоні роботи теж були тільки розпочаті.

Всі ці роботи були направлені майже виключно на спрямлення крутих заворотів річища та на закріплення в окремих місцях берегів. З початком війни роботи перервалися; спорудження не підтримувалися й тепер сильно пошкоджені.

Отже й те, що було зроблено, тепер знищено, і річки як були, так і залишилися в стані надзвичайно дикому.

От щодо цих самих річок пише видний польський гідротехнік інженер Інгарден (*Roman Ingarden*) у своїй праці «*Rzeki i kanały żeglowne w b. trzech zaborach*» на стор. 494:

«З огляду на важливий вплив цих притоків карпатських на регуляцію Дністра, являється конечним ті регуляційні роботи, що були розпочаті й розвивалися з таким великим видатком праці та грошей, не тільки відбудувати і надалі піддержувати, але й провадити їх далі о скільки можна спішно. Це треба зробити також із міркувань політичного характеру для того, щоб забезпечити себе від закидів, що регуляційні роботи на річках Східної Малопольщі занедбуються нарочито, хоч вони причиняють тут людности під час повені не менші шкоди у ґрунтах, чим підкарпатські річки в Західній Малопольщі».

Як бачимо, самі польські гідротехніки вказують на те, що підкарпатські річки Галичини зараз цілковито занедбані. Остання страшна катастрофа тільки більш виразно підкреслила всю необхідність як найскоршого урегулювання режиму всіх небезпечних річок.

Пригадуючи тепер сказане раніш, можна уявити такий порядок праці для переведення річок Галичини в порядок:

1) Необхідно організувати широку сітку метеорольоґічних та гідрльоґічних обслідувань у басейнах шкідливих річок й налагодити службу оповіщень населення;

2) Необхідно негайно добиватися правильної постановки лісової господарки в карпатських лісах;

3) Необхідно утворити окрему фахову комісію для перегляду складених раніш проєктів регулювання згаданих річок, доповнення й перекладення цих проєктів з метою забезпечення населення від повенів і найдоцільнішого використання водяних багатств;

4) Приступити як найскорше до виконання регуляційних работ.

Залишається тепер ще одно питання, хто буде переводити всі ці й підготовчі роботи та роботи на річках? Де ті гідротехніки, які б віддалися душею й серцем цим дуже тяжким та відповідальним роботам?

На жаль, і тут можемо сказати те, що було вже сказано про лісовиків: наших українських інженерів-гідротехніків надзвичайно мало — тільки одиниці.

Українська Господарська Академія в Ч. С. Р. зробила вже один випуск таких інженерів, при сприятливих умовах випустимо ще де-кілька десятків. Ці інженери були б уже в пригоді для виконання намічених работ.

*) Ing. A. Hausner. *Odrodzenie Galiciji a drogi wodne* 1911. st. 18.

Але гідротехнічні роботи мусять охопити всі річки на теренах, зайятих українцями; вицикне потреба в більшій кількості інженерів, близьких до своєї землі, своєї води, свого народу.

Над цим питанням, як забезпечити український народ своїми інженерами, також слід сильно й то негайно подумати усім тим, хто має провід у нашому суспільному житті.

В. Орелецький.

З новим шкільним роком.

Недавний У. Зїзд Цесус-а, рівнож як й попередні зїзди показав, як дуже дорожить українське студентство своєю Централєю, як дуже лежить йому на серці її майбутнє. Існовання Цесус-а до цього часу оправдала його праця, відома всьому студентству та громадянству, в майбутньому — воно необхідне. На дотеперішних зїздах підчеркувано потребу існовання Цесус-а й ніколи не повставала навіть думка, що без своєї студенської Централі можна обійтися. На кожному зїзді приємно вражало те піднесення, той запал до спільної праці та боротьби за наші всенародні ідеали. Малося вражіння, що тут, на зїздах, в безпосередніх зносинах недолею розкинутих українських студентів гріється надія єдності розчленованого велитня — України, що тут куються сили для боротьби та пропаганди наших змагань на міжнародній арені. На цих щорічних зібраннях українського студентства в натхненій праці вироблювалася повага до індивідуальних переконань кожного українського студента та знаходилося спільну плятформу у всестуденських змаганнях та національно-культурній праці першорядної ваги, біля якої скупчила українська молодь всі свої сили.

На У. Зїзді Цесус-а бажалося охопити всю працю українського студентства як цілість, все передбачити, скоординувати діяльність Цесус-а та поодиноких громад. На Зїзді піддано річевій критиці як діяльність поодиноких громад так й роботу функціонерів Централі, щоб таким робом пізнати хиби та виробити плян праці на майбутнє. Зїзд був однозгідний в тім, що Цесус мусять мати як найбільшу моральну та матеріальну підтримку з боку всього українського студентства. З таким переконанням й надіями перебрала відповідальність на себе покликана зїздом нова Управа Цесус-а.

Свідома своїх традицій наша Централя й на далі по мірі своїх сил послідовно та безкомпромісово виконуватиме те, що поклала на українське студентство сучасна історична хвиля. Памятати треба, що Цесус створили старші студенти громадяне, які з крісом в руках боронили незалежність нашої Батьківщини. По катастрофальнім висліді визвольної боротьби кинулися ці борці до студій, продовжуючи при цім розпочате визвольне діло так на міжнародньому форумі як й на внутрішнім національно-культурнім фронті. Наслідки цієї праці у всіх на очах.

Про них не будемо говорити, бо на це не вистарчає розмір цієї статті. Хотілося би звернути увагу наших молодших товаришів, що тільки що недавно вписалися на високі школи. Всю цю працю нашої Централі мусить переняти в недалекому майбутньому на себе якраз ця молодша студенська генерація. Дуже відрадным явищем являється факт, що краєве студентство віджило та взялося за організаційну працю. На всьому видно, що й відмінність положення не затемнює в нас свідомости наших спільних народних змагань та ідеалів. Ми певні, що вже в наступнім році вишлють й наші молодші товарищі своїх відпоручників на міжнародні студенські зїзди. Особливо краєві товариші повинні пам'ятати, що майбутня доля Цесус-а лежатиме в їх руках, вони зараз в першій мірі мусять постачати для Централі працівників на міжнароднім форумі. Уже на зїзд в Парижі 1928 р. наші молодші товариші з краю мусять нам дати статистичні дані відносно невідрадного положення українського високого шкільництва та студентства на Західних Землях України, щоб ними доказати на паризькій зїзді всі ті обвинувачення, які піднесли наші делегати в Римі в справі персекуцій українського студентства під Польщею.

Ще один дуже важний момент треба відмітити в звязку з наступаючим шкільним роком. Цілий У. Зїзд був однозгідний в тім, що нашу Централю треба підпомагати матеріяльно всіми силами, бо инакше не мислиме переведення всіх тих завдань, які зїзд наложив на нову Управу Цесус-а. Однак, беручи на увагу погіршене матеріяльне становище українського студентства Зїзд зредукував оподаткування на 3 до 1 к. ч., вимагаючи при цім від поодиноких Громад як найбільшу послідовність в плаченню цих мінімальних місячних датків. Несправність в місячних внесках, це не тільки моральний удар по централі, бо неточність розхитує єдність, плодить байдужність та недбайливість, а ще більше, підкопує Централю зовні. Вона мусить таким чином згортатись в своїй діяльності, ба, і зовсім її припинити. Минуле Цесус-а показує, що тільки при належній матеріяльній підтримці Централі є можлива велика праця, а тепер фонди Цесус-а змаліли до краю. Все-ж і при такій ситуації виходить Студенський Вісник та ухвалено видавати Бюлетень Відділу Міжнародних Зносин на французькій, англійській та німецькій мовах, призначений для чужинців. Бо мусимо пам'ятати, що на нашій Централі як на Централі недержавного народу лежить далеко більше обовязків ніж на студентству державних націй. Сподіваємося, допоможе в цих злиднях саме студентство. Отже спільними силами до спільної мети! Природно, що студентство на еміграції закінчує високі школи й мусить згортатись, однак на їх місце стане нова гвардія з краю.

Однак не тільки українські студенти, але й абсольтенти та українське громадянство мусить підтримати Цесус як важний чинник в культурно-національнім відродженню України та на міжнародній арені. Думаємо, що не заведемося в своїх надіях.

коли чекатимемо як найбільшої підтримки, так моральної як й матеріальної, з боку всього українського студентства та громадянства. З цією надією й приступаємо до праці в новім шкільнім році.

Серед загального розвалу організаційного життя на еміграції Цесус стоїть непорушимий як твердий граніт і йде безвпинно в своїй так важній та відповідальній праці для українського студентства та Батьківщини.

Ані один український студент не сміє оставатися поза нашими академічними організаціями! Ні одна студенська громада не сміє бути осторонь Цесус-а!

Федір Мороз.

Сокіл — громадянин.

Українському Сокільству, як дуже молодій ще формі фізичного виховання українського народу, в той час коли воно лише починає «вбиватися впалки», доводиться витримувати надзвичайно багато і то дуже різноманітних закидів, починаючи від того що це, мовляв, організація шовіністична й кінчаючи тим що Сокільство може бути навіть і шкідливим для українського народу. Безперечно й до очевидности ясно кожному із нас, що все те, що говоритья по адресі Українського Сокільства, і то не лише на еміграції ба навіть і в краю, все це є лише льогичним наслідком браку знання засад Сокільства взагалі, а рівнож і певна тенденційність що до чеського Сокільства, яке є в сучасну пору, природньо, джерелом з котрого Українське Сокільство побирає відомости, щоби в майбутньому занести на рідні терени. Як би то не було, щоб не говорилося по адресі Українського Сокільства, вважаємо за свій обовязок дати бодай в найстислішій формі де котрі відомости про сокільство, які могли б до певної міри поінформувати певну частину української еміграції, яка особливо не доцінює Сокільську ідею як таку.

Для цього доведеться звернутися за декотрими даними звичайно до сокільської літератури чеського сокільства. Брат Йозеф Новак в своїй статті «Сокіл громадянин» пише*): «Сокільство є чинником культурним, пробуджуючим. Як того Тирш бажав і як усе своє життя будував — значить фізичне і моральне виховання народу, а разом із цим і ушляхотнення всього народу, виховання його в силі, відважності, інтелігентности та підвишеній самозахороні.

Моральне виховання і та витривалість, якій ми учимось в рухівнях, мусить як у дзеркалі відбиватися в нашому щоденному практичному життю, бо хочби воно було гарне, то все таки залишилося б лише теорією, колиб до практичного життя не переносились наші громадські добродійности — як витривалість, мужність, відданність, побратимство то що.

Далі: ми є членами громад. Жиемо в громадах, в родинах, належимо до якоїсь верстви народу, до якоїсь політичної партії, і саме головне належимо нарешті до народу, який пробудився по великій світовій катастрофі, і який бажав досягти знову такої свободи, яка булаб підна нашої минувшини, і котра відповідала є нашим культурним і господарським силам. Ми є народом, який не хоче бути вічним рабом, а який хоче про свої культурні потреби вирішувати сам, і не просити з ласки там, де йому належить право найвише й найсвятіше: право самоопреділення й самозахорони. Члени наших товариств, які збачнули Тиршове учення, і коли воно їм всмокталося до крови, мусять внести до громадського життя нового духу, духу сокільського, який їм прищепнуто в рухівнях.

*) «Podstata Sokolské myšlenky».

Який же то дух?

Всяка сокільська праця керується одною великою й величною ідеєю, з котрої вириваються усі наші громадські добродійності, яким наше членство учиться в рухівнях, і які сокільству падають високої ціни. Цєю величною ідеєю є любов до свого народу. Любов не романтична, не зі зітханням або солодкობільним хниканням, але любов мужна, яка намагається виявитися ділом, любов яка посвячує усе життя особи на користь цілого народу, любов ушляхотнююча, віддана, яка гонить до змагання за добро народу і яка охороняє перед слабодухістю в тяжких хвилях поневолення. Це є любов, що зеднює всі верстви народу, а не сварить, і яка жадає справедливости для кожного, чи він є великий чи малий, багатий чи бідний, пан чи слуга. Ця любов зеднює весь народ в один побратимський табір, який завше є наготові до захорони власних прав і який ніколи не стримить до панування над другими. Ця любов є жагуча, найсвятіша, вона є джерелом із котрого кожний сокіл мусить побірати силу для свого щоденного життя, в цьому джерелі мусить обмитися його серце, в ньому мусить посвятитись кожний його чин і кожне треміння його душі... Читаючи ці великі слова — хіба не можна було б їх і для нас в однаковій мірі застосувати як найперший і найсвятіший обовязок для кожного українця, де він не був, щоби кожний із нас просякнувся такою любовю в своїй праці, службі, в кожному кроці й чині на користь свого народу. Хто може відкидати або заперечувати доцільність такої, в першу чергу руханкової, організації для нашого народу в його життю й одвічному змаганню до свободи гідної нашої минувшини.

Важливість виховання в такому дусі людей зрозуміла Українська еміграція: як доказ цьому в сучасну пору існує багато українських сокільських товариств в містах Ч. С. Р. як Прага, Брно, Пшібрам і Подєбради.

Далі: «Чи закликає тебе Тирш до вічного руху, який є запорукою славної майбутности, чи закликає він тебе до любови, до правди й боротьби проти культурної бездіяльности, все це робиться й впливає з одного найвишого гасла: «Все для народу» Народ йому й нам є першим і останнім доказом усякої сокільської чинности. Праця для народу є змістом нашого Сокільського виховання. В гаслі все для народу кожний сокіл найде свій найвищий закон, закон моральний, який мусить керувати усіми нашими чинами і нашим почуттям. Це гасло мусить освітити все наше життя, це гасло мусить додати посвяти кожній нашій думці, це гасло мусить бути альфою і омегою для кожного хто хоче вважати себе за правдивого сокола. В цьому гаслі кожний сокіл найде свій найвищий закон, зміст свого життя, в ньому віднайде свою віру, свою любов, свою надію.

Людське життя не вичерпується ще у вузькому кругу родинного життя й турботами про щоденний кусок хліба. Є ще тут громадські інтереси — інтереси клас, громад, політичних партій і нарешті загальний інтерес цілого народу. Памятай що ще не є правдивим соколом той, що виховує лише тіло, й занедбує громадські інтереси й питання. Не забудь класово або партійно організуватися, бо Тирш нас учить, що лише в єднанні сила. Не забудь дбати про інтереси села, повіту, округи й землі, бо і ти є їхнім членом і твоїм обовязком є знати про їхнє господарство. Не забудь познайомитися з положенням нашого народу скрізь де він жиє, присвячує йому багато уваги, а також і нашим меншостям бо й вони тяжко змагаються від віку за своє і твоє існування на острові, виставленному тяжкому напливу ворожих елементів. Памятай що чим боліє наша душа в одному місці тим самим вона боліє і в другому місці і гляди щоби познайомився з долею усього нашого народу і його життям. І коли все те збагнеш, залюбишся сам до свого народу; тому що тяжко змагатися за свій добробут, твоя любов, любов правдивого сокола, любов правдивого й справжнього мужа, схилиться завше до тих, що терплять од безправья, і твоє серце ніколи не буде належати тим, що душать життя малих і слабших.

Коли студіюєш громадські питання не допустимо, щоби ти залишився збоку, і щоби тобі не вросла до серця якась політична партія, або якийсь инче товариство, що має культурне завдання. Але завше памятай, що прав-

дивий сокіл ніколи не мусить піддаватися сліпому партійному газартові, але завше мусить пам'ятати гасло Тиршове: «Об'єднання все — одиниця ніщо». І правдивий сокіл також знає, що інтерес, партії або якоїсь класу мусить підлягти інтересові цілого народу, за що він мусить, скрізь де трапиться, вперто й чесно змагатися.

Правдивий сокіл не домагається рівності в людей лише вище нього стоячих, не жадає щоби люде вищого положення відносилися до нього по побратимському, а навпаки, сам відноситься по побратимському до людей нищого громадського положення.

Брехня, лайка, поговір, насилля й неправда не мусять навіть промайнути в нашій сокільській зброї. Сокільську зброю мусить завше творити лише меч правди і щит «благородства», а силу наших плечей мусить зробити твердим як криця переконання, що наша справа справедлива й велична, тому що не змагається за якусь одну класу народню або партію (як інші), тому що не займається й не є засобом полювання на грішні душі для політичних рейдів, а навпаки, служить на добро цілому народові без розбору положення й призначення.

Ця величність Сокільства над вирієм політичних змагань драгує особливо тих, які переконані, що лише на руїнах природнього народнього звязку можна збудувати штучні храми своєї майбутности, чи то будуть храми з червоними чи чорними прапорами. Тому сокільство є культурним і високим чинником, бо чинником творчим, зєднуючим верстви народу, ніколи не розкладовим.

І це усвідомлення величного послання сокільства не дозволить щоби сокіл за своє піднесене й ушляхотнене переконання воював нечесною зброєю. Завело б нас дуже далеко колиб побажали виписувати й підраховувати наслідки нашого сокільського виховання, в громадському життю. Як то кажуть: «Розумному лише натякни!» Гадаю що вистарчить оцей короткої замітки, що наші сокільські засади не є мертвою літерою в нашому громадському життю. Коли студіюємо наше громадське життя, слабість і охаблієть народу витратившого свою енергію у внутрішніх змаганнях, і слабішого проти сильного й дикого ворога, пригадаймо собі слова брата Карла Ванічка, який виголосив: *Що Сокільство непотрібує політики, але політика потрібує Сокільства*. Цим хотів сказати, що наше громадське життя не буде кращим до того часу, доки в нього не проникнуть сокільські засади, а головне Тиршове: Ціле все — одиниця ніщо».

Можна часто чути, що Сокільство взагалі існує лише на словах та на папері, і що в своїй праці воно дуже відступило від своїх дуже гарних гасел і завдань, й займається не тим, що воно ставить в програм своїй праці, а переважно політикою. Але не слід забувати одного, що коли Сокільство ставить в голову своєї праці добробут цілого народу й держави, то цим самим воно вже не може залишатися поза політикою, особливо такою, де доводиться говорити й захишати інтереси цілого народу, а не інтереси партій, або окремих клас. Коли говориться, що сокільство не потрібує політики, то цим мається на меті сказати, що сокільство не терпить політики в своїх рядах, в своїй інтимному великородинному життю, себ-то там де займаються фізичним і взагалі вихованням.

Доводилося також не раз чути, — чому наше українське Сокільство не брало участі в репрезентації й пропаганді ідеї Української Державности на другий робітничій олімпіяді в Празі сього літа 1927. — коли воно ставить (так як і чеське сокільство) захіст інтересів українського народу, в цілому.

На такі закиди відповім одверто: *Українське Сокільство* виступатиме лише на тих здвигах та олімпіадах, що будуть носити *Всенародній*, а не партійний, або класовий характер, і виступатиме ні під якими іншими барвами, а лише під *жовто блакітними*, і не з ріжними знаками, а під *Тризубом*.

ЦЕСУС.

V. ЗВІЧАЙНИЙ ЗІЗД ЦЕНТРАЛЬНОГО СОЮЗУ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНСТВА.

29. X. — 31. X. 1927. р. Прага.

Урочисте відкриття Зізд відбулося 29. жовтня о 11. год. в Рігровій салі Обецного Дому. Відкрив Зізд президент ЦЕСУС-а тов. Д-р Степан Ніжанківський, який вступною промовою привітав передовсім гостей та делегатів. Далі президент подав короткий перебіг діяльності ЦЕСУС-а за 5 років існування та накреслив у коротких рисах перспективи діяльності, які очікують Централю в майбутньому. На почесну президію запрошує президент Проректора Українського Університету в Празі Проф. Сенатора Шелухина, Ректора Українського Високого Педагогічного Інституту у Празі проф. Д-ра В. Сімовича й Заступника Ректорату Української Господарської Академії в Подєбрадах проф. Віднова. Проф. Шелухин, занявши місце у президії, в чулій сердечній промові вітає Зізд од імени Українського Університету в Празі. Далі виголошують привітання — проф. Віднов від Української Господарської Академії в Подєбрадах та проф. Сімович від Українск. Висок. Педагог. Інстит. ім. М. Драгоманова у Празі. Президент ЦЕСУС-а висловує щирю подяку промовцям та вітає поодиноких представників чужих студенських організацій, що завітали на Зізд: Лужицьких Сербів, Литовців, Білорусів, Горців і ин., та уділяє їм слова для усних привітів. Після цього зачитує президент привітальні телеграми та письма які наспіли на руки Президії а саме: від п. ректора Карлового Університету в Празі, Ректорату Чеської Техніки в Празі, Центрального союзу швайцарського, італійського, латвійського, естонського, македонського — студентства, Центрального Бюро СІЕ Брюселі, Ш. Комісії СІЕ (Льондон), Президента Конфедерації тов. Мальтіні, Студенської Громади у Львові, Основи у Львові, Товариства Студентів Ветеринарії у Львові, Товариства Прихильників Освіти у Львові, Української Студенської Громади в Кракові, Союзу Українських Старшин в Німеччині, Українського Центрального Комітету у Варшаві, Українського Національно-Демократичного Обєднання у Львові, Українського Наукового Інституту в Берліні, Редакції Тризуба, шп. проф. Бородаєвського, Дд. др. Грицаця, Мартинця, Онацького, був. Гетьмана Скоропадського, проф. Старосольського та проф. Шульгина. На цьому закінчується святочна частина Зізду. В 15. год. відкрились ділові засідання в салі Сміховського пивовару. Обрана мандатна комісія перевірила мандати прибувщих делегатів і сконстатувала присутність представників наступних організацій: 1. Кружок Україн. Гірничих Студ. «Каменярі» у Пшібрамі — 1 мандат (Куликівський Д.); 2. Студенська Спілка в Берліні — 2 мандати (М. Румянців, П. Кожевників); 3. Студ. Гром. Україн. Вис. Педаг. Інстит. ім. М. Драгоманова у Празі — 2 манд. (Л. Волохів, В. Заріцький); 4. Україн. Студ. Громада в Варшаві — 3 манд. (інж. Ермолаєв, М. Левицький, Є. Чехович); 5. «Сусонд» в Данцігу — 1 манд. (М. Мілько); 6. Україн. Академ. Громада у Празі — 2 манд. (М. Масюкевич, В. Фришчин); 7. Академ. Громада в Подєбрадах — 6 манд. (М. Сціборський, Л. Костарів, О. Кошель, О. Котик, Г. Клименко, Л. Романюк); 8. Громада Студентів в Подєбрадах — 4 манд. (Д. Линицький, О. Чубенко, І. Куницький, С. Білодуб); 9. Громада студентів-емігрантів у Празі — 1 манд. (С. Нечай); 10. Краве студентство — заступлено двома делегатами. Після уконстатування Зізду обирається президія Зізду

в складі: Голова — Микола Масюкевич, Містоголова — О. Чубенко, М. Левицький, Секретарі — Фришчин В. та Кожевників П. Після відчитання головною програму Зізд, останній переходить до чергового пункту порядку денного, запропонованого Управою й апробованого Зіздом. Складає звіт президент Управи ЦЕСУС-а. Далі йдуть звіти організацій, представлених на Зізді. По звіті ревізійної комісії завязується жива дискусія, яка точиться головним чином навколо поїздки делегатів ЦЕСУС-а на Міжнародній Студенський Зізд у Римі ц. р. Члени Управи по черзі й досить детально та ґрунтовно відповідають на пороблені їм членами Рев. Комісії закиди. Як наслідок дискусій Зізд приймає наступну резолюцію що-до діяльності уступаючої Управи: «У. Зізд ЦЕСУС-а після заслухання звітів Управи ЦЕСУС-а, Ревізійної Комісії та представників організацій — членів ЦЕСУС-а: 1. Приймає їх до відома; 2. Управі ЦЕСУС-а уділяється абсолюторія та признання за виконану працю; 3. Констатується слаба співпраця та порузуміння Управи ЦЕСУС-а та Ревіз. Комісії, в наслідок чого не були своєчасно вияснені та упорядковані всі справи у звязку з Міжнародними Студенськими Зіздами. Зізд вважає, що всі ці питання вияснені в дискусіях та звертаючи увагу обох органів (Ревіз. Ком. та Управи) ЦЕСУС-а на необхідність на далі усувати ці недостачі — рівночасно цим полагоджує ріжниці, які виникли з цього приводу між Управою ЦЕСУС-а та Ревізійною Комісією». Абсолюторія Мировому Судові також уділюється односторонно. У ранішньому засіданні 30. X. приходить до утворення окремих комісій для опрацювання відповідних резолюцій, які малиб у майбутньому лягти в основу діяльності Управи ЦЕСУС-а. Комісії працювали протягом цілого допозудня 30. X. та 31. X. О 6. год. вечера 30. X. відбувся для членів Зізд реферат проф. Бородаєвського на тему: «Ліга Націй та Українське Університетське Т-во для Ліги Націй». Останнє пленарне засідання зізду приняло представлені окремими комісіями резолюції (подаються нижче). Нарешті обрано склад органів ЦЕСУС-а. До управи ЦЕСУС-а обрано: на президента, він же референт відділу міжнародних зносин, В. Орлецького, на віцепрезидента, він же економічний референт — О. Войкова, на референта загального секретаріату — М. Калинця, на референтуру культ.-сусп. зносин — О. Чубенка та О. Кошеля. До Ревізійної комісії обрано: Костаріва, Румянцева та д-ра Ніжанківського; кандидати: інж. Ермолаїв та Шляхтиченко М. До Мирового суду: Шох П., Левицький, Вигнанський, Ніжанківський Б.; кандидат Бойдуник. Новообраний президент дякує Зіздові за вибір. О 11. год. вечера 31. X. закінчується праця V. Звичайного Зізд ЦЕСУС-а.

РЕЗОЛЮЦІЇ

У. Звичайного зізду ЦЕСУС-а, що відбувся у днях 29. XI. — 31. XI. 1297. у Празі.

А. Організаційні справи.

І. а) У. Звичайний зізд ЦЕСУС-а стверджує значіння Централі, як активного чинника української національно-державницької роботи серед чужинецького та українського загалу.

б) Представництво молоді нації — студентства, Цесус не може бути лише технічним органом-виконавцем у полагодженню тільки суто професійних по-

треб студентства. Гірка доля нашого народу вимагає від нього завжди і скрізь ставити в першу чергу національні домагання. Поставивши собі це завдання, Центральна наша надалі, як і в попередній своїй діяльності, поведе в цьому напрямку свою роботу.

в) Зїзд констатує повний занепад організаційного життя по деяких осередках українського студентства та брак тісніших звязків із їх боку з Централю, що у своїх наслідках спричиниться до зменшення діяльності Управи ЦЕСУС-а.

Виходячи з заложення, що праця Централі в повній мірі залежить від життя на місцях, Зїзд пропонує новій Управі звернути увагу на оживлення окремих організацій та притягнення ширших кол українського студентства, яке до цього часу стояло осторонь до активної співпраці з ЦЕСУС-ом.

II. Встановлюється наступний реорганізаційний склад Управи ЦЕСУС-а:

1. Президент, він же Голова Редакційної Колегії «Студенського Вістника».
2. Віцепрезидент, він же Економічний Референт.
3. Референт Міжнародних Зносин, він же Член Редакційної Колегії.
4. Референт Культурно-суспільних Зносин, він же Технічний Референт та Член Редакційної Колегії.
5. Референт Загального Секретаріату.

III. У. Звичайний зїзд ЦЕСУС-а вітає новопринятих дійсних членів ЦЕСУС-а:

1. Громаду Українських Студентів у Познані.
2. Українську Академічну Корпорацію «ГАЛИЧ» у Данцігу.
3. Українську Академічну Корпорацію «ЗАРЕВО» в Данцігу.
4. Громаду Студентів Української Господарської Академії в Подебрадах.

IV. У. Звичайний зїзд ЦЕСУС-а констатує конечність перенесення Централі до Краю. Рівно ж констатує, що на сьогодні студентство з краю в більшості своїй не виявляє проявів організаційної співпраці з Централю. Управи ЦЕСУС-а через існуючі студенські організації в краю має виявити активність що до ширшої організації студентства на українських північно-західних Землях.

Ширша праця в цьому напрямі та вияв взагалі можливості такої праці в краю прискорить момент перенесення осередку Централі на свою землю. Управа ЦЕСУС-а вживе всіх заходів що до навязання тісного контакту — співпраці з тими організаціями, що маються у краю, як листовно, так і особисто.

V. Зїзд висловлює побажання, щоб Звіти Управи ЦЕСУС-а склалися не тільки зі загального звіту Президента, але також і зі звітів поодиноких референтур. Звертається увагу на більш детальне розроблення звіту Економічної Референтури.

Рівно ж висловлюється побажання, щоб на майбутнє звіти організацій на Зїзди ЦЕСУС-а носили характер більш-менш одноцільний у своїй схемі та подавали Зїздові відповідні відомости по приблизно виробленому програму.

На погляд з ідуці звіти мають носити такий приблизно характер:

1. Загальний огляд діяльності організації;
2. Кількість членів та їх вивязання з членських вкладок;
3. Діяльність органів організації;
4. Висновки та загальні побажання.

VI. Зїзд доручає Управі ЦЕСУС-а порозумітися про час і місце Зїздів із окремими організаціями.

VII. Приймаючи на увагу, що з кожним семестром збільшується кількість абсолювентів, які вибувають із дотеперішніх своїх організацій, а тим самим і зі складу ЦЕСУС-а, У. Звичайний Зїзд вважає конечним, щоб організації на місцях дали їм можливість залишатися чинними членами ЦЕСУС-а й надалі.

Разом із цим Зїзд висловлює побажання, щоб Управа ЦЕСУС-а для евентуального забезпечення абсолювентів заснувала власне Бюро Праці, або вступила у звязок із існуючими вже анальоґічними студенськими організаціями.

VIII. У. Звичайний зїзд ЦЕСУС-а висловлює побажання, щоб організації на місцях при вступленню нових студентів до шкіл не занедбували справи інформації їх про:

1. Загальний стан організації нашого студентства,
2. необхідність бути членом студентської організації,
3. а тим самим, через ці організації на місцях — і ЦЕСУС-а.

— ясовуючи велике значіння нашої Централі та переведеної нею праці.

IX. Установлюється таке розяснення п. X. 2 статуту:

«Завданням Ревізійної Комісії є контролю грошових витрат та відвітності й загальна перевірка діяльності Управи ЦЕСУС-а й її органів, що до виконання змісту постанов Зїздів».

Б. Економічні справи.

I. У зміну 1-ї резолюції по економічним справам IV. Звичайного Зїзду ЦЕСУС-а під т. т. а), б) і г), У. Звичайний Зїзд ЦЕСУС-а ухвалив:

1) Звичайні членські внески всіх організацій ЦЕСУС-а як у Ч. С. Р., так і інших країн, виносять місячно для студентів: а) стипендістів — ТРИ (3.—) кор. чеськ., б) нестипендістів — ОДНУ (1.—) кор. чеськ. і в) своєкошті платять по першій чи другій категорії, відповідно до їх матеріального забезпечення декларованого своїми організаціями.

2) В розвиток резолюцій попередніх Зїздів що-до залеглостей поодиноких організацій та порядку стягнення внесків, зїзд доручає Управі ЦЕСУС-а рішучо не допускати залеглостей своїх організацій. Кожна організація на початку нової каденції ЦЕСУС-а зобов'язується негайно подати стан членів по категоріям внесків та щомісячні їх зміни. Неповідомлення про зміну залишає в силі попередній розмір внесків.

Найменше раз за три місяці організації обмінюються з ЦЕСУС-ом витягами з рахунків, і результати виміну подаються в «Студентському Віснику».

3) Управа ЦЕСУС-а має перевести в життя постанови IV. Звич. Зїзду що до залеглостей та внесків абсолютентів та їх стягання.

II. З огляду на зміни, які установлено під § 1 у порядку стягання поодиноких внесків та їх розміру, зїзд доручає новій Управі ЦЕСУС-а виробити проект кошторису та представити на ухвалу спільного засідання Управи ЦЕСУС-а й Ревізійної Комісії.

III. Норми фінансування делегатів на конференції установлюються спільними засіданнями Управи ЦЕСУС-а з Ревізійною Комісією.

IV. У цілях усталення кошторису ЦЕСУС-а бажано видавання «Студентського Вісника» поставити на принципі самооплати, що є можливим наслідком збільшення тиражу, чому сприятиме між иншим і зняження ціни одного примірника на К. ч. 2.— для студентів.

В. Міжнародні зносини.

Після докладного перегляду всіх постанов IV. Звич. Зїзду та справ ви-несених Головою Міжнародних Зносин чи поодинокими членами, У. Звичайний Зїзд ЦЕСУС-а прийняв наступні резолюції:

I. Стверджується успішне ведення міжнародньої акції та доручається Відділові Міжнародних Зносин продовжувати працю ще більш інтензивно й систематично. В цілях додержання однастайности в усіх виступах українського студентства на міжнародньому форумі звертається увагу Відділу на потребу зкоординування діяльності різних українських делегацій на міжнародніх зїздах. Закликається всі українські організації, в яких беруть участь студенти, в разі надсилки делегатів на міжнародні зїзди, спільно з Управою ЦЕСУС-а усталювати директиви та склад делегацій. Поодиноких студентів, що провадять ту чи иншу працю серед чужинців, зобов'язується додержуватися постанов Зїздів ЦЕСУС-а й кожночасових директив Відділу Міжнародних Зносин.

II. З огляду на невистарчаюче притягнення до праці на міжнародньому форумі більшої кількості українських студентів, які належать до поодиноких громад на місцях, доручається Відділові Міжнар. Знос.:

- а) притягнути до співпраці з Відділом всі відповідні сили,
- б) невідкладно налагодити з ними сталий контакт,
- в) звернути особливу увагу на молодших студентів,
- г) поширювати зацікавлення міжнародньою акцією («Студ. Вісн.» та загально-українська преса),
- г) дбати про більш інтензивне вивчення чужих мов,
- д) збільшувати склад делегації притягненням «вольонтерів», які самі покривали б видатки,
- е) скласти делегації в порозумінню з Управою ЦЕСУС-а, яка затверджує склад, та по можливості узгоджувати бажання тих громад, які приймають участь у фінансуванні подорожі делегацій.

Примітка: Бажано, щоб кількість делегатів Управи не була більшою 3-х осіб.

У обов'язок Управи ЦЕСУС-а ставиться наглядати за переведенням у життя тих ухвал.

III. Прийняти найширшу участь, із належною підготовкою, в конгресі С. І. Е. в 1928. році в Парижі та в міжнародніх студентських спортивних змаганнях.

IV. Прийняти найширшу участь у конференції «Міжнародньої Студентської Помочі» в Нью-Йорку. Для цього порозумітися з українськими організаціями в Америці, що мали б утворити спеціальний комітет для підготовки.

V. Встановити найтісніший контакт з Українським Академічним Товариством Ліги Націй. Заснувати відділ У. А. Т. для Л. Н. у Празі. На засідання Управи того Товариства делегувати представника Відділу Міжнародніх Зносин. До складу делегацій на річні з'їзди «Міжнародньої Університетської Федерації» включати заступника Управи ЦЕСУС-а.

VI. Підготувати подорож українського хору по країнах Західньої Європи.

VII. Управі ЦЕСУС-а доручається призначити референтів у справах міжнародніх зносин у Берліні, Варшаві, Парижі, Брюсселі та інших місцях.

Референти у своїй діяльності підлягають Відділові Міжнародніх Зносин.

Визначення осіб, які мали б бути референтами, перевести невідкладно. До закінчення З'їзду референти мають відбутися спільну нараду.

VIII. Утворити при ЦЕСУС-і фонд міжнародніх зносин шляхом оподаткування та збірок.

З того фонду дозволяється робити видатки лише на потреби міжнародньої акції та видання бюлетенів.

IX. Періодично видавати інформаційні бюлетені чужими мовами.

Постачати матеріяли для чужоземної преси.

X. Звернути увагу на уможливлення подорожей по ріжчих країнах окремих студентів та на розміщення абсолювентів шляхом вироблення віз, виставлення поручаючих листів та ин.

XI. У справі утворення українсько-польської комісії при С. І. Е., З'їзд констатує:

а) що створена при С. І. Е. українсько-польська комісія не має міжнароднього характеру, як того вимагала українська делегація, а тому до такої комісії займає виразно негативне становище;

б) З'їзд уважає за доцільне й конечно збирання матеріялів та документів, які докладно висвітлювали б справу переслідування польською владою українського студентства; матеріяли такі повинні надсилатись до С. І. Е., а по їх скомплектуванню, видані спеціальною збіркою;

в) З'їзд залишає Управі ЦЕСУС-а складення комісії для переведення збірки матеріялів; у склад комісії мали б увійти: 1) три члени з поміж українського громадянства й студентства у Празі, 2) представник від ЦЕСУС-а, 3) представники укр. студентських організацій у краю, 4) представник варшавської студентської громади, 5) представники укр. політичних і наукових чинників та парламентарної репрезентації в Польщі.

XII. Звертається увагу Управи ЦЕСУС-а на 14-ту резолюцію комісії міжнародніх зносин IV. Звичайного З'їзду та доручається Управі ЦЕСУС-а,

стало мати на увазі засадниче становище українського студентства супроти студентства окупаційних держав та активно виявити своє відношення до нього шляхом збирання й належного використання конкретних матеріалів, які висвітлюють положення української академічної молоді на всіх українських землях.

XIII. У цілій своїй діяльності Відділ Міжнародних Зносин має дотримуватись принципу децентралізації, — тоб-то можливого розподілу тих чи інших ділянок акції між членами ЦЕСУС-а.

XIV. Звертається увагу Відділу Міжнародних зносин на наступні резолюції комісії міжнародних зносин IV. Звич. З'їзду ЦЕСУС-а (третья, шоста, восьма):

а) Поробити заходи до широкого зацікавлення українського загалу міжнародною акцією ЦЕСУС-а та по змозі заініціювати утворення комітетів прихильників студентства з посеред старших Українців. Ці комітети мали б оказувати всебічну поміч ЦЕСУС-ові в його міжнародній акції;

б) З огляду на зріст значіння міжнародної академічної організації для Ліги Націй, подбати про засновання Товариств, аналогічних до Подєбралського в інших осередках українського студентства.

в) Доручити Відділові Міжнародних Зносин спричинитися до оживлення діяльності празького «Союзу народів сходу Європи» та засновання подібних організацій у інших центрах.

XV. Висловити подяку всім установам і особам, які своїми жертвами уможливили участь українського студентства в різнородних з'їздах у 1927 р. та надію, що в майбутньому найширші кола українського загалу будуть піддержувати ЦЕСУС в його діяльності.

Г. Культурно-суспільні справи.

А. Культурно-суспільна діяльність Управи ЦЕСУС-а має по можливості всебічно охоплювати наступні напрями:

1) Видавання «Студенського Вісника» та евентуальних періодичних публікацій;

2) Координація та підпертя української студенської преси (Журн. Громад, Збірники та инш. студ. видання);

3) Заходи в напрямі поширювання поміж українським студентством національного та громадського виховання, самоосвіти і т. ин.; ініціювання сходин, публікацій, рефератів, курсів і т. п. культурних уряджень та по можливості підпертя їх.

4) Координація та підпертя спортивного руху поміж українським студентством.

I. У. Звичайний З'їзд вважає, що існування «Студ. Вісн.», як незалежного періодичного органу українського студентства, є конечно, та вказує на значіння цього органу, його велику ролю в нашому суспільному життю а рівно ж у культурно-національних змаганнях наших, які повинен розуміти й усвідомити кожний член студенської організації.

Але одночасно З'їзд констатує надзвичайно тяжкий матеріальний стан ЦЕСУС-а, що невідрадно відбивається на виданню «Студенського Вісника».

Далі — констатує дуже сумний факт — за слабу підтримку студентством свого органу. Це виявляється і в незначному, що чим далі все зменшується, відсоткові проданих чисел «Студ. Вісн.». Також видно це зі слабого поступлення статей і дописів із місць, які властиво мають складати справжній зміст студенського органу.

V. З'їзд приходиться до висновку, що «Студенський Вісник» стоїть під загрозою занепаду і звертається до студентства ЦЕСУС-а з закликом не допускати цього занепаду. Студентство повинно мати свою трибуну. Зрозумівши це, воно уможливить Управі ЦЕСУС-а своєю активною підтримкою видавати й на далі свій орган, що вже 5 літ служить виразником думки Українського Студентства.

З'їзд закликає до нової активності, нової жертвености, щоб схоронити й заховати те, що вдалося створити на протязі 5 літ упертої праці.

II. У. З'їзд доручає делегатам Громад поставити на своїх зборах та перевести питання окремого «пресового» податку на «Студ. Вісник». Висоту цього податку встановлюють окремі Громади.

III. По згоді з Управою ЦЕСУС-а організації на місцях мають обов'язково передплатити певну кількість примірників «Студенського Вісника» — в залежності від кількості членів та матеріальних засобів, що ним розпоряджає Громада.

IV. З'їзд, визнаючи кінцеву потребу оживлення «Студенського Вісника», доручає Управі ЦЕСУС-а:

1) уділювати на сторінках «Студ. Вісн.» більшу увагу українському культурно-національному рухові на всіх теренах;

2) видавати «Студ. Вісн.» по можливості що-місяця;

3) поширити на сторінках «Студ. Вісн.» частини: хроніка, з життя краю й т. ин.

4) зменшити кошти друку та збільшити господарність видання, як напр.:

а) відкинути обкладинку,

б) зменшити скількість сторінок еwentуально до 1-го арк. друку.

5) Побудувати адміністраційну частину «Студ. Вісн.» на комерційних основах, а саме:

а) завести сталих кольпортерів на місцях,

б) зредувати по можливості кількість дарових примірників,

в) повести пропаганду для збільшення кількості передплатників

«Студ. Вісн.».

г) стреміти до того, щоб «Студ. Вісн.» поширити на всі землі України.

Б. У. З'їзд доручає Управі ЦЕСУС-а покликати до життя культурно-суспільну комісію з активних робітників у цій ділянці на місцях. Завдання комісії полягатиме передовсім у створенню живого зв'язку культурно-суспільного референта зі студентством та академічним доростом на місцях. Унормування функцій комісії переведе Управа ЦЕСУС-а спеціальним комунікатом.

В. У. З'їзд доручає Управі ЦЕСУС-а та поодиноким організаціям на місцях все підкреслювати важливість всебічного фізичного виховання української академічної молоді. Особливу увагу потрібно звертати на справу підготовки кадрів освічених провідників та інструкторів фізичного виховання. Українському академічному спортові має бути уділено належне місце на сторінках «Студ. Вісника».

Г. З'їзд констатує велике значіння Українських Високих Шкіл на еміграції, зокрема в Ч. С. Р. Засновані за допомогою братнього народу чеського, за яку З'їзд при цій нагоді складає свою щирю подяку, ці школи для дальнішого успішного свого розвитку потребують припливу нових молодих сил, молодого доросту, що мав би прийти з краю. До активної підтримки наших культурних вогнищ на еміграції, З'їзд закликає все студентство, молодих абітурієнтів, що кінчають свої студії, все українське громадянство як на еміграції, так і в краю.

Д О П О В І Д Ь

У. Звичайному З'їздові ЦЕСУС-а від Клубка «Каменярі у Пшібрамі.

Клубок «Каменярі» ніколи не був імпонуюче чисельним. Малочисельність його походить із самої природи річей, бо у Пшібрамі на Гірничій Академії число студіюючих Українців ніколи не досягало 100. Але були часи, коли наша Громада невелика числом належала до одних із найактивніших членів ЦЕСУС-у, що не раз зазначалася і попередніми з'їздами і Управою ЦЕСУС-а. Тепер справа мається подекуди гірше.

В сучасний момент наша Громада «Каменярі» підупала як своїм числом, так рівнож підупала і що-до своєї активності. Оминаючи поки-що причини, які привели до цього загального підупадку нашу організацію та

про які докладніше подається нижче, тут приходиться зазначити лише, що цей підупадок є нічим іншим, як знаком часу, який переживаємо з одного боку і знаком нашого українського духа й характеру — з другого.

Час, який переживаємо, можна охарактеризувати часом загальної дезорієнтації, часом, коли людина резигнує зі своїх ідеалів і на натомість, не набуваючи інших, поривається стихією й несеться у світ-за-очі без жадного напрямку. Людина після героїчних зусиль в боротьбі за свої ідеали була переможена, позістала викиненою на чужину. Опинившись серед тяжких матеріальних і моральних обставин, маючи перед собою незабезпечене і туманне «завтра», ця людина, не маючи сильного духа, почала зневірюватися і підупадати. І в цьому місці ми бачимо, як ці об'єктивні наші злидні починають знаходити величезне підпертя з боку нашого специфічного українського духа і характеру. Ми, Українці, всього лише 10 літ, як завдяки революції прокинулись до національного життя; без традицій і без належної свідомості лише поривом глибоко-ображеного почуття людини, ми кинулись до титанічної боротьби за свої ідеали. Всього лиш 10 літ числить за собою наша збройна боротьба. Український Народ а в тому числі й інтелігенція, що являється продуктом його, не були виховані і приготовані до *тяжкої і витривалой* боротьби за свої права. Тому-то історія нашого відродження так багата на героїчні пориви, але так бідна на систематичну, довготривалу — аж до кінця боротьбу. Але з часом пориви опадають, огонь, що хвилино за хвилиною потає і наступає пасивність, зневіра й деморалізація. Ось у чому полягає знак часу що тягарем лягає на наше життя, і цьому помагає наша безхарактерність і невитриманість. Над цим мусять подумати ті, хто має в руках провід нашого організаційного життя, а особливу увагу мусять звернути вони на усунення тих причин, які помагають нашим об'єктивним злидням.

Громада «Каменярі» нараховує в цей час 30 членів, що складає майже половину всієї української колонії в Пшібраті. Перед 2—3 роками вона нараховувала значно більше. Причин, що привели до цього зменшення є багато, а найголовніші з них:

1. Майже до 30 осіб покінчили науку та вибули з Пшібрату;
2. Багато вийшло з Клубка з ідеологічних, персональних, та інших причин.

Далі, ті, що перебувають в Клубку, і по цей день не уявляють із себе однакової цінності та однорідної більш-менш маси. Вони також розколоти у теперішніх своїх настроях. І тут приходиться вказати, оминаючи все побічне й не цікає, на те, що як-раз лінією, по якій цей розкол пішов, є відношення до нашої Централі. Більшість переважаюча стоїть на своїх старих позиціях що-до ЦЕСУС-а, тоді коли певна частина є не задоволена і ставиться досить неприхильно, щоб не сказати навіть — вороже до Центр. Соз. Укр. Студентства. Все це, розуміється негативно відбивається на всьому нашому життю, зокрема на фінансовій його сторінці. Фінансовий стан Клубка є нище-середній, а з цього випливає і те, що наша організація не може в такій мірі виконувати своїх обов'язків супроти своєї Централі, як би то мусіла чинити.

При Клубку мається бібліотека, що обслуговує членів. Складається вона з наукової частини (115 прим.) та белетристичної, що має до 350 прим. книжок.

Переписка, яку провадив Клубок, велася головним чином із Управою ЦЕСУС-а, з Громадою «Молот» та з краєм.

При клубку існує як секція також кооперативна крамниця, яка стремить до того, щоб по можливості обслужити й задовольнити найбільш пекучі потреби нашого студентства.

Важніші події, що відбулися в нашому клубковому життю:

- 1) Привернення нормального стану в нашій Громаді;
- 2) Відвідини нашої організації т. Президентом ЦЕСУС-а;
- 3) Вистава: «Ой, не ходи Грицю»;
- 4) Участь у «Славянському концерті».

Звіт

з діяльності Української Студенської Громади у Варшаві за акад. рік
1926—1927.

За 6 років свого існування зазнала наша громада багато «метаморфоз». Створили її — не маючи змоги продовжувати далі героїської боротьби — старшини Армії У. Н. Р. У Першому періоді свого існування громада числила коло 300 членів. Та цей світлий період швидко проминув. Багато студентів пішло шукати кращої долі у більш привітні сторони, а в Варшаві залишилося не багато, які одначе, вірні своїм традиціям, старались утримувати надалі престиж Громади. Тим старим товаришам в останньому році прийшли на допомогу нові сили — товариші з Західних Українських Земель.

По цілковитому знесенню бойкоту польських високих шкіл студентство з Західних Українських Земель, не маючи можливости з огляду на різні обмеження — фактичний «нумерус кляузус» — здобувати знання на рідній землі, почало досить числено заповнювати варшавські високі школи. І треба признати, що та група студентів-емігрантів, яка залишилася кінчати високі школи в Варшаві, цілковито пішла на уступки молодшим товаришам, створюючи для них у громаді пригожий ґрунт до праці. В нашій громаді навіть не повставала думка про розбиття студенського організаційного життя. Наше студентство старається витворити з нашої Громади загальну студенську організацію, старається затерти ці психологічні різниці, які накинули нам окупанти. І на цій засаді є можливість повного розвитку ідеології студентів із різних земель України: Наддніпрянщини, Галичини, Буковини та Бесарабії.

На збільшення членів нашої громади вплинуло ще й те, що після 6 років нелегального існування пощастило затвердити статут. Це дало можливість товаришам-теологам, яких перед тим звязували незалежні від них обставини, вступити масово до громади. На цей час у складі Громади нараховується 110 членів. У відношенню до минулого року число членів зросло на 72%. Територіяльно Галичина заступлена 78 тов., Наддніпр., Буковина та Бесарабія — 32.

Праця в минулому році провадилася у ділянках: культурно-суспільній, міжнародній та инш.

Культурно-громадське життя в Громаді не стоїть на найнижчому щаблі. Хоч матеріальний стан Громади й невідрадний, культ.-сусп. відділ старається дати змогу товаришам тримати руку на пульсі світового життя, а тому і передплачує цілий ряд часописів та журналів.

Старанням К.-С. В. відбуваються кожної суботи в помешканню Громади сходи, на яких члени Громади читають реферати доступні не тільки для членів Громади, але й для гостей.

Для більшого співжиття товаришів і взаємного зазнайомлення влаштовуються товариські спільні вечери, забави та ин. Так, улаштовано в цьому році спільну вечеру з нагоди початку шкільного року, Щедрий Вечер та розговіни. Крім того, вечери з концертом й танцями, як «андрівський», концерт-бал і Запусти з концертом і танцями.

Рівно ж Громада бере чинну участь спільно з українськими установами в Варшаві в улаштуванні національних свят, як свято Самостійности Укр. Держави, Шевченківське та ин.

З початком нового шкільного року має бути відновлена чинність спортивного клубу.

При громаді існує гурток абсолювентів, ціллю якого є товариське співжиття, взаємна моральна та матеріальна допомога. Гурток налічує 8 осіб. Головою Гуртка є тов. інж. Ермолаєв.

Тепер саме йде з рамени К.-С. В. підготовча праця для належного переведення у Варшаві тяжня Студента. Збірки мають піти на будову Академічного Дому в Львові.

В цьому ж році відновилося видання свого органу — «Студенський Голос».

Відділ Зовнішніх Зносин. Майже кожні загальні збори Громади висловлювали побажання будучій Управі звернути більшу увагу на справу зовнішніх зносин. Зрештою в це згідне з бажанням ЦЕСУС-а, який завжди звертає увагу своїх членів — студентські громади на пропаганду серед чужоземних студентів та на товариські взаємини українських студентських організацій. Оживлення в цій ділянці могло прийти лише разом із оживленням життя в цілій Громаді. Відділ Зовн. Зносин може проявити як найкращу діяльність тільки при допомозі й підтримці всіх членів Громади і тільки на тлі розвитку загально-громадського життя можна зрозуміти дальшу діяльність цієї референтури. Треба сподіватись, що з оживленням життя в Громаді, яке проявилось в останньому періоді, і ділянка зовн. зносин буде розвиватись далеко краще. Близькі взаємини до сього часу навіязано зі студентською корпорацією «Чорноморе» в Данцігу, які закріпилися з приїздом представника згаданого Товариства на академію в 6. річницю існування Громади. Для ще ближчого співжиття між «Чорномором» і нашою Громадою улаштовується при кінці червня екскурсія до Данцігу.

В близькому контакті наша громада стоїть з Громадою в Познаню та у Львові, до якої їздив наш представник в справі заініціювання організації централі студ. організацій у Польщі.

Тісніщі взаємовідносини завязано з німецьким студентським Союзом у Варшаві, який хоч і є ще молодою організацією, але проявляє досить значну діяльність. Взаємини між нашою та німецькою Громадами проявляються в улаштуванні рефератів, які інформують взаємно про стремління Німців у Польщі та становище української справи.

Рівно ж для тісного співжиття обидві громади приступають до організації спільного спортивного клубу, над організацією якого працює мішана українсько-німецька студентська комісія.

Для закріплення відносин між Українцями й Білорусинами запросила наша Громада прочитати реферат на тему: «Білоруський народ в його історичній минувшині» білоруського студ. М. Григоровича.

З ділянки Зовн. Знос. відбулися реферати на тему: «Україна», читані в польській мові для тов. Білорусів, Болгарів та Німців. А з рамени німецького Союзу прочитав тов. Йоб реферат під назвою: «Німці на Волині».

Звіт

із діяльності Громади Студентів Української Господарської Академії в Подєбрадах.

Громада Студентів Укр. Госп. Академії почала своє існування з дня 1. V. 1927. та принята звичайним Членом ЦЕСУС-а 19. V. 1927 г.

1. Метою свого існування та праці Громада поставила собі з одного боку наші загально-національні домагання та з другого боку заспокоєння культурних, громадських і суто професійних потреб і обовязків своїх членів.

Об'єднання різних напрямків і груп на ґрунті національному, культурному та громадському.

2. До керуючих органів Громади були обрані: Голова Громади й Управи Лінницький Дм., Члени Управи: Чубенко Ол. та Куницький Ілько; Ревізійна комісія: Шабельський, Білодуб, Бойко; Товариський суд: Заїмно, Івасишин, Пекарчук.

3. Діяльність Громади поділяється на зовнішню і внутрішню.

А. Зовнішня. Вступ звичайним членом ЦЕСУС-а. На перших же організаційних зборах Громада ухвалила вступити звичайним членом у ЦЕСУС. На той час надзвичайно скрутний матеріальний стан Громади не дозволив їй з першого ж дня свого існування вирівняти свої залетлости перед Централєю повністю. Але Управа Громади поставила це одним зі своїх головних та перших завдань і на 1. X. 6. р. жадної заборжености перед Централєю не має.

Громада стежила та відкликала на такі події загального національно-культурного та громадського життя, як: улаштування урочистої Академії в

пам'ять ІІ. Роковин Смерти Ів. Франка; приймає участь у святкуванні ювілею Кобилляньської, приймає участь яко член-фундатор у перевиданню творів Кухаренка на запрошення Громади Кубанців у Празі; надіслала пожертву та делегата на відкриття пам'ятника полеглим українським стрільцям у Ліберці; вислала привітальну телеграму Українському Державному З'їздові в Луцьку; увійшла членом до Центрального Бюра Праці в Празі; прийняла участь в Комітетові по допомозі потерпілим від повіні в Галичині та инш.

Б. Внутрішня. Що до внутрішньої діяльності, то її теж можливо поділити на дві категорії.

Перше — це заступництво інтересів студентства — членів Громади перед органами Академії — у Фінансово-Господарчій Комісії Допомоговому Комітеті, Благодійному Комітеті і т. ин. та друге — суто внутрішня діяльність, себ-то: заспокоєння потреб культурних, спортових і т. п. Що до останнього, то Громада улаштувала: 1) читальню Громади, яка нараховує приблизно 10—12 часописів наших, місцевих, совітських та закордонних; 2) бібліотеку за браком власних засобів організувати ще не пощастило, але членам дається можливість полегченого користування в інших бібліотеках, завдяки чому членство не терпіло нужди в книжці; 3) вечірки, лекції, реферати; 4, товариські сходини членів Громади, що відбувалися приблизно 3 рази на місяць. На цих сходинах зачитувалися звичайно якісь доклади, по закінченню обговорювалися питання внутрішнього життя. Товариські сходини давали можливість членам Громади, з одного боку, ближче пізнати один одного, та з другого боку висловити свої думки та побажання Управі Громади; 5) не залишила поза свою увагою Громада й тих зі своїх членів, які закінчили вже студії та тимчасом залишилися без жадних матеріяльних засобів до життя. В цьому напрямі робилися поручительства, позики, грошові допомоги, допомоги обідами та инш; 6) утворено було при Громаді Консульське Бюро Студентів-членів Громади, Консульсько-комерційного відділу, що має на меті студії предметів свого фаху та взаємну допомогу у вивченню чужих мов та баг. инш.

У складі Громади нараховується на сей час 198 членів.

СТУДЕНСЬКА ГРОМАДА УКРАЇНСЬКОГО ВИСОКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ ІМ. М. ДРАГОМАНОВА В ПРАЗІ.

Громада існує з часу перших днів заснування Інституту, себ-то від вересня 1923. року.

У сучасному своєму складі Громада об'єднує 91 членів, студентів Інституту.

27. жовтня б. р. Громада святкувала 4. річницю свого існування. В цьому святі взяли також участь Ректорат та представники Деканатів Школи.

Того ж дня обрано на Загальних Зборах новий склад Управи Громади: Голова — Микола Калинець, Містоголова — Л. Волохів, Секретар — І. Хведорів, — Скарбник — П. Кологривенко, Культ.-сучн. референт — К. Матвієнко.

Склад Ревізійної комісії: А. Медяник, І. Проскурівський, М. Старогорський.

З ініціативи Управи Громади засноване Бюро Праці, що має на меті підшукування праці для скінчивших Інститут. До складу Бюра Праці входять: Доп. Кабачків, Студенти: Руденко Г., Остапович М. та Башмак М.

З метою відшукування засобів для забезпечення студентів нестипендіатів Управа Громади вирішила створити Благодійний Комітет, до співпраці в якому запросила представників Сенату Інституту та студ. від різних курсів: п. п. Мандрикову, Матвієнка, Монюка, Захарченка, Мантуляка, Серговеького, Рудківського та Мелника Г.

З ЖИТТЯ ЧУЖИННОГО СТУДЕНСТВА.

3. *Звичайний Зїзд білоруського студенства.* Дня 11. листопада ц. р. відбулося в Народнім Домі на Віноградах, в Празі святочне відкриття III Звичайного Зїзду білоруського студенства. На свято прибули відпоручники білоруського громадянства та студенства. Крім цього були на святі також представники чужинного студенства. Від українського студенства (Цесусе) вїтав Зїзд президент нашої Централі, Василь Орелецький, який підчеркнув спільність інтересів обоїх студенських централей та особливе значіння для України й Білорусії істновання контакту між українським та білоруським студенством.

До нової Управи білоруської студенської централі «АБСА» вибрано таких товаришів: Вячеслав Лаускі, канд. інж. — голова, Др. Томаш Гриб — містоголова й референт преси, Адольф Климович, канд. інж. — референт міжнар. зносин, Василь Русак, канд. інж. — економічний референт, Францішак Гришкевич — секретар.

Майбутня конференція Міжнар. Студ. Помочи (International Student Service). Нас повідомляють з Женеви, що майбутня конференція Міжнародної Студенської Помочи не відбудеться слїдуючого року в Америці, як це було запропоновано в Шїрсі, але аж 1929 р. Грають тут ролю технічні перепони. Конференція 1928 г. відбудеться або в Англії або недалеко Парижу. Думають зредукувати участь делегатів до мінімуму (80 до 100).

Конференція СІЕ в Парижі. Нас повідомляє президент Міжнародної Студенської Конфедерації (СІЕ) Др. Мальтїні з Риму, що слїдуючу річну конференцію СІЕ в Парижі призначено на час від 1. до 15. серпня 1928 р., зараз потім відбудуться тамже міжнародні спортові змагання, а саме від 15. до 25. серпня.

Співпраця Міжнар. Студ. Помочи з СІЕ. Дня 9. серпня ц. р. обговорював Екзекутивний Комітет СІЕ справу співпраці між Міжнародною Студенською Поміччю та СІЕ, спираючись на постанови недавнього римського Зїзду. Постановлено приступити до конкретних переговорів з Міжнар. Студ. Поміччю.

Засідання Екзекутиви СІЕ. Як повідомляють нас з Риму, найближчі засідання Екзекутивного Комітету СІЕ відбудуться в Малої (Швейцарія) в часі 1.—4. січня 1928 р. та в Люблянї (Югославія) від 10.—17. січня 1928 р. Програми цих засідань нам покищо не подано.

Переслідування македонського студенства. Як доносить тижневик «La Macedoine (Македонія), що виходить на французькій мові в Женеві, виставлено македонське студенство на переслідування з боку югославянських та грецьких властей. Болгарських студентів з Македонії саджають до тюрем, вивідають з краю та relegують з високих шкіл. Недавно відбувся в Югославії в Скоплю процес проти болгарських студентів, яких самозрозуміло покарано за їх любов до рідного краю.

Зїзд чехословацького студенства у Празі. В днях 27. та 28. жовтня ц. р. відбувався у Празі надзвичайний зїзд чехословацького студенства. На порядку дня поставлено цілу низку біжучих студенських питань (самопоміч, внутрішня організація, міжнародні зносини т. и.). На свято прибули представники чехословацького студенства зі всіх кутів републики, чужинні та свої гості. За українське студенство заявили на зїзді президент Цесуса Др. Степан Нижанковський та голова Відділу Міжнародних Зносин — Василь Орелецький. В імені українського студенства вїтав зїзд Др. Нижанковський який м. и. передав найкращі побажання українського студенства чехословацьким студентам та народові з нагоди свята незалежності чехословацької Републики.

Міжнародний університет в Давосі. Повідомляють нас з Лондону, що в серпні ц. р. запрошено всіх університетських професорів, які случайно перебували в околицях звісного санаторійного міста Давос в Швейцарії, аби разом з дотичним давоським комітетом обговорити справу засновання Інституту міжнародних університетських викладів в Давосі. Могли би тут перебувати інтелектуальні працівники всіх народів, що потребують лікування.

Виклади би читали по французьки, німецьки, англійськи та італійськи. Вже збирають на цю ціль відповідні фонди.

Прогульки американського студентства до Європи 1928 р. III. Комісія СІЕ розробляє зараз плян поїздки американського студентства до Європи в слідуючій шкільній році. В тій цілі вже й видано відповідну брошуру та летучки в англійській мові. В звіті дотичної комісії згадано м. п., що тугою кожного американського студента — це поїхати перед закінченням своїх студій на короткий час до Європи.

Міжнародні студентські спортові змагання в Кортіна д'Амнеццо. Італійська студентська централа прислала нам проспекти зимових спортових змагань студентства, що відбудуться в днях 22.—29. січня в гірській місцевості Північної Італії Кортіна д'Амнеццо.

Студенти спортовці мусять брати участь тільки в студентських спортових змаганнях в Парижі. СІЕ пороблено заходи перед Міжнароднім Олімпійським Комітетом, аби студентів не допускати до виступів на міжнародніх нестудентських спортових змаганнях, щоб тим їх змусити взяти участь тільки в міжнародніх студентських спортових змаганнях в Парижі 1928 р.

Кривавий Зїзд румунського студентства. Підчас недавнього зїзду румунського студентства, що відбувався в грудні ц. р. Великім Варадині, прийшло до великих заворушень. Делегати били по дорозі жидів, різали їм бороди та нападали також й на інших громадян нерумунської народности, головню на Мадяр. У Великім Варадині вибито в центрі міста всі вікна. Також й в інших містах Румунії мали місце подібні випадки. Е багато ранених. Дальше ограблено обі мійські сїнагоги, вибрано з них жидівські святощі, занечищено їх в неможливий спосіб та спалено в центрі міста. На всіх стаціях, де проїзжав по зїзді окремий поїзд з делегатами, встановлено було військові кордони. Коли поїзд приїхав до Букарешту, окружило його військо та відвело всіх учасників зїзду до арешту. Провідників студентських заворушень поставлено перед воєнний суд. Мадяре цю справу задумують порушити в Женеві.

Мадяре домагаються виключення Румуніє з СІЕ. В звязку з недавніми студентськими розрухами в Румунії задумує мадярска студентська централа, як це доносить празький дневник «Prager Tagblatt» з 14. грудня ц. р. домагатись виключення центрального союзу румунського студентства з Міжнародньої Студентської Конфедерації (СІЕ).

ОБЯВА.

Бюро Інтернаціональних Студій (Bureau des Etudes Internationales) вирішило оголосити конкурс на 20 премій, які мусять бути розподілені між студентами, бажаючими прийняти участь в семінарі професора Ціммерна в літку 1928 року в Женеві.

Кожна така премія виноситиме суму, потрібну на проїзд до Женеви та назад, а також видатки на шоститижневе перебування в Женеві. Премії будуть уділені тим 20 студентам, розвідки яких французькою мовою на тему: «Рада Ліги націй» (Le conseil de la Société des Nations) будуть визнані Директором Бюра Міжнародніх Студій за найліпші.

Кожний кандидат мусить подати заяву про своє бажання прийняти участь в конкурсі, на імя п. проф. Ціммерна (Zimmern), по адресі: 23-bis rue Balzac, Paris VIII, France, з тим, щоб заява дійшла до нього до 20 грудня 1927 року.

В цій заяві мусять бути відомости про студентський стан кандидата. Сама праця мусить бути надіслана проф. Ціммернові не пізніше 15 січня 1928 року.

Заяви та праці можуть бути переслані з відповідним ствердженням за посередництвом Управи Української Університетської Групи для Ліги Націй (Hotel Central, Poděbrady Čs. R.), — тоді вони мусять бути переслані до Управи не пізніше — відповідно — 15 грудня 1927 року та 10 січня 1928 року.

Повідомляючи про це Управа У. У. Г. для Л. Н. просить п. н. студентів, якіб рефлектувалиб на участь в згаданому семінарі, своєчасно зголоситися в Секретаріаті Групи (Ing. C. Jewtuchiw, Hotel Central, Podébrady 11, Tchecoslovaquie).

Голова Української Університетської
Групи для Ліги Націй,
Професор Бородавський.

Подєбради, 15 листопаду 1927.

З ЧУЖИННИХ КНИГ ТА ЖУРНАЛІВ.

ПРОДУКЦІЯ КНИЖОК В УССР ЗА Р. Р. 1923—1926.

В останньому числі «Бібліотечних Вістей» подані майже вичерпуючі відомости про видання книжок ріжними мовами в УССР за три роки.

Було видано книжок:	1923—24	1924—25	1925—26
Українських	855	1803	2166
Російських	1848	2535	2601
Інших	54	203	203
	2757	4508	4970

З дальшої таблиці стане ясно, що українські книжки найтендитніші та найтоньші.

Мовою	1923—24		1924—25		1925—26	
	назв.	аркушів.	назв.	аркушів	назв.	аркушів
Українською	31,02	29,2	40,2	36,0	43,58	43,3
Російською	67,03	68,0	56,2	60,7	52,32	51,8
Іншими	1,95	2,8	3,6	3,3	4,1	4,9
	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Таким чином російська книжна продукція переважає на Україні українську, як що-до кількості назв, так і друкованих аркушів.

Окремі видавництва чи то групи видавництв так розподілили свої видання що-до мови:

I. Науково-дослідні заклади та ВУЗи. У. р. р. 1923—24 українською мовою — 8 назв, російською — 26; у р. р. 1924—25 українською — 37, російською — 94; іншими — 2; у р. р. 1925—26 українською — 88, російською — 97, іншими — 3. Разом за три роки українською — 133, російською — 217, іншими — 5.

II. В—во «Научная Мысль» за три роки видала українських книжок — 8 (...), російських — 472 (...), інших 1.

III. «Радянський Селянин» та Наркомат Здоров'я УССР за 3 роки видали українських книжок лише 96, російських 597, інших 143.

Ясна річ, що «Радянський Селянин» та Наркомздрав, як видно из наведених цифр, не мали своїм завданням обслуговувати українське населення. Ці установи, очевидно, вважають більш доцільним видавати книжки для українського населення в мові «общепонятной».

IV. Професійні спілки видали українських книжок — 68, російських — аж 398, інших — 1.

V. Партійні видавництва (КПБУ) видали українських — 103, російських — 403, інших — 4.

VI. МОДР, УЧХ, КВД, ВУСОР, Аерохем, письменницькі й мистецькі обєднання видали українських — 192, російських — 381, інших — 5.

VII. Вузько офіційних видань (справоздання то-що) було українською — 439, російською — 1553, інших — 1.

Лише кооперативні в—ва та Академія Наук видавали в українській мові більше, ніж в російській:

VIII. Кооперативні в—ва видали українських книжок 346 назв, російських — 333, інших — 6.

IX. Українська Академія Наук видала 77 укр. книжок, 1 російську та

2 інші. Але що значать ці 77 українських назв за три роки виданих Академією в порівнянню з 472, виданих «Научною Мислю», 217 виданих ВУЗА-ми — разом 689 назв, виданих в мові російській! В дев'ятеро більше, ніж українською!

Після цього не можна не сказати слідом за С. Юшкевичем: «Да здравствует величіе могучаво, свабоднаво рускаво языка». — Гасло, яке слід було б вирізати на всіх, за малими винятками, видавництвах УССР, щоб вже там не говорили Кагановичі на партз'їздах КПбУ.

Цесус в чужинній пресі. Черговий бюлетень СІЕ за місяць грудень ц. р., що виходить друком в Брюкселі, приносить інформації про склад теперішньої Управи Цесус-а. Також інформаційна брошура для американського студентства видана III. Комісією СІЕ, рівнож бюлетені тойж Комісії видані в Лондоні подають деякі вісти про Цесус.

Женевський «Vox Studentium» з листопаду ц. р. приносить критику на книжку «Our Canadian Mosaic» Кейта А. Фостера та допись з Дубліну (Ірляндія) п. з. «National Revolution and World Culture». З них довідуємося, що з поміж інших народів також й Українці вклали багато своєї культурної праці для зросту та культурного підйому теперішньої Канади.

Париський журнал «France — Orient» за червень—липень ц. р. приносить низку інформацій про Україну та українське культурне життя. Працюють в нім, як відомо, Українці, Французи та учені й політики інших народів.

Париський «Le Monde Slave» (Славянський Світ), який час від часу присвячує свою увагу також й українському питанню (на жаль з під пера чужинців, що не дуже прихильно відносяться до українського народу) приносить в своїм черговім випуску за вересень 1927 р. статтю про жидівське питання в Польщі п. з. «La question juive en Pologne», і то трьох тезах: польській (Голуфко), жидівській (Гартіглас) та французькій (Фурнол). Не хочемо тут займатися тими довгими висновками, якими пишуться на сторінках цього журналу всі три сторони про жидівське питання під Польщею. Цікавить нас тільки це, що жидівська сторона признає ту дбайливість та увагу, яку проявило правительство Української Народної Республіки у відношенню до жидівського населення на Україні. Француз признає труднощі зв'язані з жидівським питанням, бо політика царської Росії все зм'яряла до того, аби жидів витиснути в немосковські території, себ-то до Польщі, на Україну, Білорусь та Литву.

Лондонський «The Slavonic Review» (Славянський Огляд) за червень ц. р. приносить статтю професора ліверпульського університету А. Бруса Бозвела (A. Bruce Boswell) про Половців п. з. «The Kipchak Turks». Треба признати, що автор добре орієнтується в матеріалах відносно Половців. Він вилічує м. и. ту довголітню боротьбу, яку довелося провадити нашим князям з цими кочовиками. На жаль автор не відмічує точно тої різниці між Москвинами та Українцями, яка вже й в тих часах була. Необзнайомлений з славянськими відносинами читач набере того вражіння, що це все Росія терпіла ізза нападів Половців, а не Україна. Правда згадується тут також й про Україну, але якось невиразно. Автор згадує н. пр. що хроніст того часу передає, що по поразці та смерті правнука Мономаха «вся Україна сумує» (the whole Ukraine mourned) та ще дещо. На загаль треба сказати, що англійці довідуються часто про Україну з другої руки, головно від москалів, які всюди позасідали по високих школах в Англії, міжтим коли тамже до тепер нема ані одного українця.

Ньюоркський «The New Student» ч. 6, річник 7, з 2. листопада 1927 приносить статтю Соля Ауербаха (чи не Жида?!), про поїздку кількох американських студентів до Совдепії п. з. «Guests of the Russian Prolet. Stud.». Ауербах натурально захоплений прийомом всюда. Як він сам твердить: тільки треба сказати як в казці — «отворися Сезамо», й все їм відкривається: школи, клуби, театри ітд. Були також і в Харкові, але не почули ані слова про Україну, тільки про комунізм, снeci т. н. Були й в Києві, на Криму, але України жадної не бачили, бо пишуть всюди про «Russia»

Відвічальний редактор Альберт Пісарчік. Друкарня «Легіографія».

УКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДСЬКИЙ ВИДАВНИЧИЙ ФОНД

Адреса: **Ukrajinskyj Hromadskyj Vydavnyčyj Fond,**
PRAHA-VRŠOVICE, 665. ČESKOSLOVENSKO

1. С. РИНДИК — Міцність матеріалів, курс високих технічних шкіл: технологічних інститутів, механічних та інженірих відділів політехнікумів. Зміст: Розтяг, стиск, скіс, кручення, гнуття, динамічний обтяж. 364 ст., 8°. З додатком термінологічного словника та 214 рисунками. Ц. \$ 3.00.
2. С. РУСОВА — Теорія і практика дошкільного виховання. 128 ст., 8°. Ц. \$ 0.60.
3. Проф. Др. В. ЯНОВСЬКИЙ — Сучасне лікування венеричних хвороб, з чеської мови перекл. Др. А. Гончаренко. 118 ст. Ц. \$ 0.50.
4. Др. Ф. БУРІАН — Пластична хірургія, в 24 ілюстр., з чеської мови перекл. Др. А. Гончаренко. 32 ст. Ц. \$ 0.30.
5. Проф. О. ШУЛЬГІН — Нариси з нової історії Європи. 220 ст. Ц. \$ 1.00.
6. Др. А. ГОНЧАРЕНКО — Загальна гігієна. 204 ст. Ц. \$ 1.00.
7. Проф. Ф. ЯКИМЕНКО — Практичний курс науки гармонії в 2-х част. підручник для шкіл різних типів. З задачником. 132 ст. Ц. \$ 1.00.
8. І. ІВАСЮК — Кубань, економічно-статистичний нарис. 120 ст. Ц. \$ 0.75.
9. М. ПАВЛІЧУК — Коротка анатомія для студентів медицини. З передмовою акад. А. Старкова. 116 ст. Ц. \$ 0.75
10. Проф. Д. АНТОНОВИЧ — Триста років українського театру (нарис історії українського театру). 276 ст. Ц. \$ 1.35.
11. Др. ЯКИМ ЯРЕМА — Провідні ідеї філософії Т. Г. Масарика. Ц. \$ 0.30.
12. Проф. Є. ІВАНЕНКО — Курс аналітичної геометрії. 424 ст. Ц. \$ 3.50
13. Проф. Ф. ЩЕРБИНА — Статистика — Історія статистики і статистичних установ. 288 ст. Ц. \$ 1.50.
14. К. МИХАЙЛЮК — Молочарство. Підручник для вищих сільсько-господарських шкіл. Ч. I. Молокознавство. 164 ст. З 63 мал. Ц. \$ 0.90.
15. Проф. М. ЧАЙКОВСЬКИЙ — Алгебра, курс середньої школи і для самонавчання. Кн. I. Ст. XII + 452. Ц. \$ 3.70.
16. Модерне українське мистецтво: Вип. I: Проф. Д. Антонович — Група Празької Студії. Франц. і укр. текст з 32 репродукціями Ц. \$ 0.90.
17. Проф. С. БОРОДАЄВСЬКИЙ — Історія кооперації. Ст. 448. Ц. \$ 2.50.
18. М. РАШЕВСЬКИЙ — Рафінація цукру, під редакцією і з додатками інж. Л. Фролова та в 30 мал. 224 ст. Ц. \$ 1.50.
19. ЮРІЙ ДАРАГАН — Сагайдак Вірші. Ст. 64. Ц. \$ 0.45
20. Акад. А. СТАРКОВ — Загальна біологія, з малюнками. Ст. 184. Ц. \$ 1.00
21. М. ГАЛАГАН — Атомістичне молекулярна теорія. (Нарис еволюції наукових поглядів на тонку будову матерії). З малюнками. Стор. 188. Ц. \$ 1.35.
22. Проф. М. ЧАЙКОВСЬКИЙ — Алгебра, курс середньої школи і для самоосвіти. Кн. II. Стор. VIII+300. Ц. \$ 2.50.
23. Проф. Д. ЩЕРБАКІВСЬКИЙ — Українське мистецтво, т. II. Старі церкви, надгробки й придорожні камені на Українським Поділлію, Буковині та на Покутті. (Ілюстровано таксамо багато, як і I том). Текст і підписи укр. та франц. мовою. Стор. 40+64 стор. ілюстрацій. Ц. \$ 2.—
24. Гр. ЧУПРИНКА — Твори, перше посмертне видання під редакцією П. Богацького (коштом фундації ім. Гр. Чупринки) Стор. XXIV+544. Ц. \$ 2.10
25. Українське мистецтво: В. СІЧИНСЬКИЙ — Архітектура старокнязівської доби (X—XIII ст.) Стор. 50+24 стор. ілюстрацій. Ц. \$ 1.50.
26. Др. В. ГАРМАШОВ — Шкільна гігієна, з малюнками. Ст. 144. \$ 0.80.
27. Инж. Л. ФРОЛОВ — Цукроварство, з малюнками. Ст. 440. Ц. \$ 3.—
28. Акад. Проф. Др. Ст. СМАЛЬ-СТОЦЬКИЙ — Розвиток поглядів про семью слов'янських мов і їх взаємне споріднення. Ц. \$ 0.65.
29. Проф. Л. БІЛЕЦЬКИЙ — Основи української літературно-наукової критики. Ст. 312. Ц. \$ 1.90.
30. Проф. Хв. ВОВК — Студії з української етнографії та антропології. З мапами та багатьма малюнками в тексті та на окрем. (19 звич. і 4 кольорових) таблицях. Стор. 356. Ц. \$ 3.—
31. Проф. М. ТУГАН-БАРАНОВСЬКИЙ — Політична економія. Популярний курс. Стор. 184. Ц. \$ 1.—

3 ам. пент. = 1 к. ч.

Книгкупцям та при всякому більшому замовленні відповідна знижка.